

Методичні рекомендації з курсу

ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З КУРСУ
ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ**

Житомир-2019 рік

УДК 159.9 (075.8)
М54

*Рекомендовано до друку Вченою Радою Житомирського державного університету імені
Івана Франка
(протокол № 8 від 19 лютого 2019 р.)*

Рецензенти:

1. Завідувач кафедри психології Житомирської філії Київського інституту бізнесу та технологій, канд. псих. наук, доц. Дубравська Н. М.
2. Перший заступник начальника ДУ ЖНЦПП, канд. псих. наук, Чабанюк Н. І.

М54 Методичні рекомендації з курсу «Юридична психологія» / укладачі: Л. П. Журавльова, Т. Ю. Кулаковський, О. Г. Кулаковська, О. Г. Шмиглюк – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2019. – 57 с.

Методичні матеріали з курсу «Юридична психологія» складено відповідно до місця та значення дисципліни за структурно-логічною схемою, передбаченою програмою бакалавра за спеціальністю 053 Психологія. Вона охоплює всі змістові модулі, визначені програмою.

Методичні матеріали складаються зі вступу, розподілу навчальних годин на модулі, тем лекційного курсу дисципліни, інструктивно-методичних матеріалів до практичних занять, а також до самостійної роботи студентів. У методичних матеріалах наявні завдання та вимоги до підсумкових модульних робіт, до екзамену та список рекомендованої літератури.

УДК 159.9 (075.8)

©Журавльова Л.П., 2019
©Кулаковський Т.Ю., 2019
©Кулаковська О.Г., 2019
©Шмиглюк О.Г., 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	7
ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	8
ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	10
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ	16
ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ З ДИСЦИПЛІНИ.....	22
РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНОГО ЧАСУ ЗА ТЕМАМИ	24
СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТУ	54
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПМР ТА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ РОБОТИ	55
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	56

Вступ

Юридична психологія є практичною дисципліною, яка пронизує усі суспільні відносини від превентивних заходів до притягнення до відповідальності правопорушників, а також виховання осіб, позбавлених волі у пенітенціарних установах та їх ресоціалізацію.

Основною **метою** викладання дисципліни «Юридична психологія» є надання знань студентам з юридичної психології та навчання компетенцій їх застосування у практичній діяльності психолога у правовій державі.

Завдання:

1) засвоєння студентами знань з юридичної психології з метою їх практичного використання у професійній діяльності психолога у правовому суспільстві;

2) усвідомлення студентами необхідності можливостей особистого самовдосконалення, вміння розпізнавати причини протиправної поведінки людей та віднайти можливості застосування превентивних заходів;

3) розвиток у студентів вміння організовувати та проводити дослідження особливостей особистості, враховувати індивідуально-психологічні особливості у роботі з людьми в умовах правового суспільства;

4) навчити студентів досліджувати та аналізувати міжособистісні стосунки у групах та здійснювати вплив на організаційні процеси в установах.

Загальні вимоги до вивчення курсу

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні знати:

- місце юридичної психології у галузі психологічного знання та юриспруденції;
- предмет, об'єкт, завдання юридичної психології та історію її розвитку;
- систему методів юридичної психології, які застосовуються у дослідженнях та практичній роботі;
- психологічні особливості особистості в умовах правової держави; психологічні аспекти праці юридичних працівників;
- особливості застосування психологічних знань при проведенні попереднього слідства;
- поняття судово-психологічної експертизи, її цілі, завдання та методи проведення;
- психологічні аспекти судового процесу та психологічна характеристика його учасників;
- поняття пенітенціарної психології;
- особливості діяльності Державної кримінально-виконавчої служби України;
- психологічні особливості засуджених, характерні особливості їхніх колективів, психологічна характеристика тюремного побуту;
- способи і методи психологічного впливу на засуджених;
- поняття ресоціалізації засуджених, їхньої готовності до життя на волі.

уміти:

- визначити предмет, об'єкт, завдання психологічного дослідження у практичній діяльності при вирішенні питань правового регулювання;
- застосовувати психологічні методи у практичній діяльності при вирішенні питань правового регулювання;
- застосовувати набуті компетенції з юридичної психології на попередньому слідстві;
- застосовувати набуті компетенції з юридичної психології у судовій психології при проведенні судово-психологічних експертиз;
- застосовувати набуті компетенції з юридичної психології у виховному процесі засуджених і їхніх колективів;
- застосовувати методи психологічного впливу, що направлені на ресоціалізацію засуджених.

Методичні вказівки до самостійної роботи з освоєння дисципліни «Юридична психологія»

Підготовка фахівців галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», за спеціальністю 053 «Психологія» регламентується Положенням про організацію освітнього процесу в Житомирському державному університеті імені Івана Франка.

Навчання здійснюється за двома формами: денна і заочна. Навантаження з вивчення дисципліни ділиться на аудиторне і самостійне.

Згідно нормативних документів МОН України співвідношення аудиторного навантаження і самостійної роботи є наступним: аудиторне навантаження складає до 1/3 від кредиту ЕСТС, на самостійну роботу відводиться до 2/3 кредиту ЕСТС.

Основні види аудиторних занять:

- ✓ лекції,
- ✓ лабораторні,
- ✓ практичні та семінарські заняття,
- ✓ консультації.

Основні види самостійної роботи:

1. Активне слухання та конспектування лекцій.
2. Підготовка до практичних занять.
3. Підготовка питань, що винесені на обговорення.
4. Підготовка рефератів.
5. Підготовка інформаційного повідомлення.
6. Конспектування першоджерел (*виконується в зошиті від руки*).
7. Підготовка до модульних контрольних робіт.
8. Підготовка до екзамену.

Самостійна робота студента є важливою частиною усієї роботи, спрямованої на опанування матеріалу з курсу «Юридична психологія» (згідно навчальних планів – це 64% відведеного часу кредитів ЕСТС). Самостійна робота студента виконується під методичним керуванням з боку викладача (відповідно до ІММ, наведеним нижче), але без його безпосередньої участі.

Мета самостійної роботи студента: засвоєння студентом у повному обсязі питань програми з дисципліни «Юридична психологія»; формування у студентів навичок самостійної роботи над матеріалом, а також розвиток компетенцій, необхідних для практичної роботи фахівця з психології у правовому полі.

Самостійна робота студентів може виконуватися у:

- бібліотеці університету;
- Житомирській обласній універсальній науковій бібліотеці ім. Ольжича;
- домашніх умовах;
- з використанням мережі Інтернет.

ПРОГРАМА
вибіркової (за вибором університету) навчальної дисципліни
ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ
підготовки за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра
Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність 053 «Психологія»

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму вибіркової (за вибором університету) дисципліни «Юридична психологія» складено відповідно до місця та значення дисципліни за структурно-логічною схемою, передбаченою освітньо-професійною програмою бакалавра з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальність 053 «Психологія».

Програма дисципліни охоплює всі змістові модулі, визначені освітньо-професійною програмою для мінімальної кількості годин, передбачених державним стандартом освіти.

Предметом «Юридичної психології» є закономірності психіки та механізми людини, що виявляються у сфері суспільних відносин, які регулюються правом. Юридична психологія є синтезом психологічних знань та юриспруденції.

Міждисциплінарні зв'язки: «Юридична психологія» пов'язана з наступними курсами: загальна психологія, психологія особистості, психофізіологія, вікова психологія, психологія праці та інженерна психологія, соціологія, педагогічна психологія, диференційна психологія, з філософією та з рядом юридичних дисциплін.

Програма дисципліни «Юридична психологія» складається з таких **змістових модулів**:

Змістовий модуль 1. Методологічні основи юридичної психології. Психологічна характеристика юридичної діяльності.

Змістовий модуль 2. Судова та пенітенціарна психологія

Мета та завдання навчальної дисципліни

Юридична психологія є практичною дисципліною, яка пронизує усі суспільні відносини від превентивних заходів до притягнення до відповідальності правопорушників, а також виховання осіб, позбавлених волі, у пенітенціарних установах та їх ресоціалізацію.

Основною **метою** викладання дисципліни «Юридична психологія» є надання знань студентам з юридичної психології та навчання компетенцій їх застосування у практичній діяльності психолога у правовій державі.

Завдання:

1) засвоєння студентами знань з юридичної психології з метою їх практичного використання у професійній діяльності психолога у правовому суспільстві;

2) усвідомлення студентами необхідності можливостей особистого самовдосконалення, вміння розпізнавати причини протиправної поведінки людей та віднайти можливості застосування превентивних заходів;

3) розвиток студентів вміння організовувати та проводити дослідження особливостей особистості, враховувати індивідуально-психологічні властивості людей при роботі з ними в умовах правового суспільства;

4) навчити студентів здійснювати аналіз міжособистісних стосунків в групах людей та здійснювати вплив на організаційні процеси в організаціях та установах.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні знати:

- місце юридичної психології у галузі психологічного знання та юриспруденції;
- предмет, об'єкт, завдання юридичної психології та історію її розвитку;
- систему методів юридичної психології, які застосовуються у дослідженнях та практичній роботі;
- психологічні особливості особистості в умовах правової держави; психологічні аспекти праці юридичних працівників;
- особливості застосування психологічних знань при проведенні попереднього слідства;

- поняття судово-психологічної експертизи, її цілі, завдання та методи проведення;
- психологічні аспекти судового процесу та психологічна характеристика його учасників;
- поняття пенітенціарної психології;
- особливості діяльності Державної кримінально-виконавчої служби України;
- психологічні особливості засуджених, характерні особливості їхніх колективів, психологічна характеристика тюремного побуту;
- способи і методи психологічного впливу на засуджених;
- поняття ресоціалізації засуджених, їхньої готовності до життя на волі.

уміти:

- визначити предмет, об'єкт, завдання психологічного дослідження у практичній діяльності при вирішенні питань правового регулювання;
- застосовувати психологічні методи у практичній діяльності при вирішенні питань правового регулювання;
- застосовувати набуті компетенції з юридичної психології на попередньому слідстві;
- застосовувати набуті компетенції з юридичної психології у судовій психології при проведенні судово-психологічних експертиз;
- застосовувати набуті компетенції з юридичної психології у виховному процесі засуджених і їхніх колективів;
- застосовувати методи психологічного впливу, що направлені на ресоціалізацію засуджених.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ. ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ТЕМА 1. Юридична психологія як галузь психологічної науки.

Історія розвитку юридичної психології. Об'єкт та предмет юридичної психології. Завдання юридичної психології як науки. Система юридичної психології: правова, кримінальна, судова; пенітенціарна психологія. Зв'язок юридичної психології з іншими галузями психології, з правовими та іншими науками.

ТЕМА 2. Методологія юридичної психології.

Система методів, що застосовуються в юридичній психології, їхні функції. Методи юридичної психології: спостереження, бесіда, анкетування, тестування, інтерв'ювання, природний і лабораторний експерименти, біографічний метод, метод незалежних характеристик тощо. Проблеми застосування методів юридичної психології в юридичній практиці. Метод моделювання психологічного портрета невідомого злочинця.

ТЕМА 3. Психологія особистості і діяльності. Психологія праці і правовідносин. Професіограми юридичних працівників.

Психологічні особливості особистості і діяльності. Психологія особистості в соціумі. Психологія правовідносин при здійсненні підприємницької діяльності.

Предмет і завдання психології юридичної праці. Етика і психологія діяльності із застосування права. Професіограми юридичних працівників: слідчого, судді, прокурора, криміналіста, адвоката, юриста, нотаріуса.

ТЕМА 4. Попереднє слідство та його психологічна характеристика.

Використання психологічних умінь при відтворенні події злочину. Особливості застосування психологічних знань при огляді місця події. Особливості використання психологічних знань при допиті. Специфіка психологічних засобів проведення очної ставки. Слідчий експеримент та психологічний вплив на його проведення. Співставлення результатів слідчого експерименту з показами. Обшук та психологічні особливості впізнання.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. СУДОВА ТА ПЕНІТЕНЦІАРНА ПСИХОЛОГІЯ

ТЕМА 5. Роль та функції психолога у судовій психології.

Застосування психологічних знань на попередньому слідстві. Судово-психологічна експертиза (СПЕ), її цілі і завдання у судовій практиці. Особливості застосування судово-психологічної експертизи: емоційних станів; потерпілих від сексуальних злочинів; психологічних особливостей злочинців організованої групи; інші види судово-психологічної експертизи. Психолого-лінгвістична експертиза.

ТЕМА 6. Психологічні особливості судового процесу по кримінальних справах.

Психологічна характеристика судового процесу. Зв'язок психології судового процесу з такими науки: кримінальне право, кримінальний процес, соціальна психологія, судова етика. Психологія судівської колегії. Психологія підсудного. Психологія потерпілого. Психологія обвинувача. Психологія сторони захисту. Психологія свідка. Полеміка у судовому засіданні та її психологічні аспекти. Психологічні аспекти прийняття рішення судом.

ТЕМА 7. Основи пенітенціарної психології.

Предмет і завдання пенітенціарної психології. Виділення пенітенціарної психології в окрему галузь. Загальна характеристика Державної кримінально-виконавчої служби України. Динаміка особистості засудженого і виховний процес.

ТЕМА 8. Колективи засуджених. Психологія тюремного побуту.

Колективи засуджених. Класифікація колективів засуджених. Характерні особливості колективів засуджених. Психологія тюремного побуту. Поняття готовності звільненого до умов життя на волі. Способи і методи психологічного впливу.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Всього	У тому числі					Всього	У тому числі				
		Л.	П.	Лаб.	Інд.	С.р.		Л.	П.	Ла б.	Ін д.	С. р.
Модуль 1. Юридична психологія												
1. ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ. ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ												
ТЕМА 1. Юридична психологія як галузь психологічної науки.	11	2	2			7	11	2			9	
ТЕМА 2. Методологія юридичної психології	11	2	2			7	11		1		10	
ТЕМА 3. Психологія особистості і діяльності. Психологія праці і правовідносин. Професіограми юридичних працівників.	11	2	2			7	11		1		10	
ТЕМА 4. Попереднє слідство та його психологічна характеристика.	12	2	2			8	12	2			10	
Разом за змістовим модулем 1	45	8	8			29	45	4	2		39	
2. ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. СУДОВА ТА ПЕНІТЕНЦІАРНА ПСИХОЛОГІЯ												
ТЕМА 5. Роль та функції психолога в судовій психології.	11	2	2			7	11	2			9	
ТЕМА 6. Психологічні особливості судового процесу по кримінальних справах	11	2	2			7	11		2		9	
ТЕМА 7. Основи пенітенціарної психології	11	2	2			7	11		2		9	
ТЕМА 8. Колективи засуджених. Психологія тюремного побуту.	12	2	2			8	12		2		10	
Разом за змістовим модулем 2	45	8	8			29	45	2	6		37	
Разом	90	16	16			58	90	6	8		76	

Теми лекційних занять (денна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	ТЕМА 1. Юридична психологія як галузь психологічної науки.	2
2	ТЕМА 2. Методологія юридичної психології.	2
3	ТЕМА 3. Психологія особистості і діяльності. Психологія праці і правовідносин. Професіограми юридичних працівників.	2

4	ТЕМА 4. Попереднє слідство та його психологічна характеристика.	2
5	ТЕМА 5. Роль та функції психолога у судовій психології.	2
6	ТЕМА 6. Психологічні особливості судового процесу по кримінальних справах.	2
7	ТЕМА 7. Основи пенітенціарної психології. Функції Державної кримінально-виконавчої служби України.	2
8	ТЕМА 8. Колективи засуджених. Психологія тюремного побуту.	2
	Разом	16

Теми лекційних занять (заочна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	ТЕМА 1. Юридична психологія як галузь психологічної науки. Методологія юридичної психології.	2
2	ТЕМА 3. Попереднє слідство та його психологічна характеристика.	2
3	ТЕМА 4. Роль та функції психолога у судовій психології.	2
	Разом	6

Теми семінарських занять (не передбачені навчальним планом)

Теми практичних занять (денна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	ТЕМА 1. Юридична психологія як галузь психологічної науки.	2
2	ТЕМА 2. Методологія юридичної психології.	2
3	ТЕМА 3. Психологія особистості і діяльності. Психологія праці і правовідносин. Професіограми юридичних працівників.	2
4	ТЕМА 4. Попереднє слідство та його психологічна характеристика.	2
5	ТЕМА 5. Роль та функції психолога у судовій психології.	2
6	ТЕМА 6. Психологічні особливості судового процесу по кримінальних справах.	2
7	ТЕМА 7. Основи пенітенціарної психології. Функції Державної кримінально-виконавчої служби України.	2
8	ТЕМА 8. Колективи засуджених. Психологія тюремного побуту.	2
	Разом	16

Теми практичних занять (заочна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	ТЕМА 2. Психологія особистості і діяльності. Психологія праці і правовідносин. Професіограми юридичних працівників.	2
2	ТЕМА 4. Роль та функції психолога у судовій психології.	2
3	ТЕМА 5. Особливості психології судового процесу по кримінальних справах	2
4	ТЕМА 7. Основи пенітенціарної психології.	2
	Разом	8

Теми лабораторних занять (денна форма навчання)

не передбачені навчальним планом

Теми лабораторних занять (заочна форма навчання)

не передбачені навчальним планом

Самостійна робота (денна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	ТЕМА 1. Юридична психологія як галузь психологічної науки.	7
2	ТЕМА 2. Методологія юридичної психології.	7
3	ТЕМА 3. Психологія особистості і діяльності. Психологія праці і правовідносин. Професіограми юридичних працівників.	7
4	ТЕМА 4. Попереднє слідство та його психологічна характеристика.	8
5	ТЕМА 5. Роль та функції психолога у судовій психології.	7
6	ТЕМА 6. Психологічні особливості судового процесу по кримінальних справах.	7
7	ТЕМА 7. Основи пенітенціарної психології. Функції Державної кримінально-виконавчої служби України.	7
8	ТЕМА 8. Колективи засуджених. Психологія тюремного побуту.	8
	Разом	58

Самостійна робота (заочна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	ТЕМА 1. Юридична психологія як галузь психологічної науки. Методологія юридичної психології	13

2	ТЕМА 2. Психологія особистості і діяльності. Психологія праці і правовідносин. Професіограми юридичних працівників.	13
3	ТЕМА 3. Попереднє слідство та його психологічна характеристика.	13
4	ТЕМА 4. Роль та функції психолога у судовій психології.	11
5	ТЕМА 5. Психологічні особливості судового процесу по кримінальних справах.	13
6	ТЕМА 6. Основи пенітенціарної психології.	13
Разом		78

Індивідуальні завдання (денна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Участь психолога у судових справах про виховання дітей батьками, які окремо проживають (Висновок СПЕ).	4

Індивідуальні завдання (заочна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Участь психолога у судових справах про виховання дітей батьками, які окремо проживають (Висновок СПЕ).	4

Методи навчання:

Лекції, практичні заняття, самостійна робота (опрацювання теоретичних питань, основних понять, конспектування першоджерел), виконання індивідуального завдання, підготовка повідомлень, рефератів.

Методи контролю:

Методи контролю успішності навчання:

- поточний тестовий контроль (на кожному практичному занятті), усне опитування;
- дві підсумкові модульні роботи;
- перевірка знань за темами, що винесені на самостійне вивчення;
- екзамен.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПМР ТА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Вид завдання	Оцінка	Вимоги до знань та умінь студентів
Тестове	4 бали	Вірна відповідь за тестовим завданням.
	0 балів	Невірна відповідь за тестовим завданням.
<i>Максимальна кількість балів</i>	40 балів	
Теоретичне: Два теоретичних питання	0-9 балів	Виклад матеріалу недостатньо обґрунтований, відповідь неповна, мають місце значні помилки, деякий матеріал не знайшов місце у відповіді, наявні стилістичні та граматичні помилки.
	10-16 балів	Виклад матеріалу обґрунтований, проте мають місце незначні помилки, порушена логічність викладу матеріалу, недостатня самостійність при викладі матеріалу, наявні стилістичні та граматичні помилки.
	17-23 бали	Виклад матеріалу обґрунтований, відчувається самостійність мислення, має місце порушення послідовності у викладені матеріалу. Допущені деякі неточності. В цілому відповідь правильна.
	24-30 балів	Виклад матеріалу обґрунтований, підкріплений прикладами, дотримана логіка викладення, послідовність, зроблені власні висновки, немає помилок.
Максимальна кількість балів	60 балів	
Всього	100 балів	

Розподіл балів, які отримують студенти

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

з курсу «Юридична психологія»

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
Початковий рівень знань «2» (рецептивно-продуктивний)	0-25 балів без права перескладання (для екзаменів та заліків)	Студент за допомогою викладача розпізнає визначення основних термінів на побутовому рівні, однослівно („так” чи „ні”) відповідає на конкретні запитання.	Студент намагається відповідати, однак потребує постійної консультації та контролю з боку викладача. За допомогою викладача намагається пояснити з наукової точки зору явища оточуючої дійсності.
	26-49 балів	Студент за допомогою викладача однослівно відповідає на запитання, відтворює незначну частку питання в тому вигляді і в тій послідовності, у якій воно було розглянуте на лекції або консультації.	Студент вміє при постійному контролі і допомозі викладача визначити тему, до якої стосується наведений приклад прояву психічної діяльності особистості.
	50-59 балів	Студент з помилками характеризує окремі поняття та явища юридичної психології. Володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.	Студент вміє при постійному контролі і допомозі викладача визначити тему та основні поняття, що пояснюють описане явище.
Середній рівень знань «3» (репродуктивний)	60-65 балів	Студент володіє матеріалом на початковому рівні, значну частину матеріалу відтворює на продуктивному рівні: за допомогою викладача відтворює словами, близькими до тексту лекції, визначення основних термінів, принципів; частково відтворює текст підручника; у процесі відповіді допускає окремі видозміни навчальної інформації; ілюструє відповіді прикладами, що були наведені на консультації.	Студент вміє з допомогою викладача визначити тему та основні поняття, що пояснюють описане явище та навести приклади методів та методик для його дослідження.
	66-70 балів	Студент за допомогою викладача дає правильне визначення окремих понять з	Студент вміє правильно перевести приклади психічної діяльності з

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
		області юридичної психології; словесно описує явища та закономірності психічної діяльності людини, яка взаємодіє з іншими у правовому полі; відтворює всю тему або її основну частину, ілюструючи відповідь власними прикладами.	«побутової» мови на мову наукових понять те термінів, визначити тему, основні поняття та закономірності, що пояснюють описане явище, підібрати адекватні методи для його дослідження та описати їх результати.
	71-73 балів	Студент за допомогою викладача свідомо відтворює тему лекції, ілюструючи її власними прикладами; розкриває суть загально-психологічних процесів та явищ, допускаючи у відповідях незначні неточності; намагається співвіднести окремі методики з їх груповими характеристиками; намагається застосувати окремі прийоми логічного мислення (порівняння, аналіз, висновок).	Студент вміє правильно перевести приклади психічної діяльності з «побутової» мови на мову наукових понять те термінів, визначити тему, основні поняття та закономірності, що пояснюють описане явище, підібрати адекватні методи для його дослідження зробити якісний аналіз результатів дослідження та частково узагальнити результати.
<i>Достатній рівень знань «4» (конструктивно варіативний)</i>	74-80 балів	Студент без помилок відтворює зміст питання, наводячи власні приклади; правильно розкриває суть понять у галузі юридичної психології.	Студент здатний дати психологічне пояснення прикладам загально-психологічних процесів та явищ, що відбуваються з людиною у контексті взаємодії у правовому полі; може підібрати методи та провести дослідження, описати отримані результати. Самостійно навести приклади схожих явищ та дати їм узагальнююче пояснення.
	81-85 балів	Студент володіє навчальною інформацією, вміє зіставляти, узагальнювати та систематизувати інформацію під керівництвом викладача; аргументовано відповідає на поставлені запитання і намагається відстояти свою точку зору.	Студент здатний самостійно навести приклади поведінки людини у різних правових ситуаціях та дати їм узагальнююче пояснення. При потребі звертаючись до викладача може визначити окремі шляхи

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
			корекції або розвитку описаного явища.
Високий рівень знань «5» (творчий)	86-90 балів	Студент вільно володіє вивченим обсягом навчального матеріалу, наводить аргументи на підтвердження своїх думок, використовуючи матеріали власних спостережень та проведених досліджень; може за допомогою викладача відповідати на питання, що потребують знання кількох тем.	Студент здатний підібрати методи та провести дослідження, описати отримані результати. Самостійно навести приклади схожих явищ та дати їм узагальнююче пояснення. При потребі звертаючись до викладача може визначити окремі шляхи корекції або розвитку описаного явища. При виконанні завдання може поєднувати знання з кількох тем.
	90-93 балів	Студент вільно володіє темою, має ґрунтовні психологічні знання; вільно відповідає на запитання, що потребують знання кількох тем; оцінює окремі нові факти, явища; судження логічні й достатньо обґрунтовані; узагальнює і систематизує матеріал у межах навчальної теми; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності.	Студент виявляє початкові творчі здібності: уміє працювати зі спеціальною літературою (наукові журнали тощо); знаходить джерела інформації та самостійно використовує їх відповідно до цілей, які поставив викладач, свою відповідь ілюструє схемами, прикладами з життя; проводить самоперевірку виконаної роботи; може з неповним обґрунтуванням пояснити виконання завдань підвищеного (комбінованого) рівня.
	94-97 балів	Студент вільно висловлює власні думки, визначає програму особистої пізнавальної діяльності; без допомоги викладача знаходить джерела інформації і використовує одержані відомості відповідно до мети та завдань власної пізнавальної діяльності.	Використовує набуті знання в нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує особисту життєву позицію, узгоджуючи її з загальнолюдськими цінностями.
	98-100 балів	Студент виявляє особливі творчі здібності, глибоко розуміє суть психічних процесів та явищ; подає ідеї згідно з вивченим матеріалом, робить творчо обґрунтовані висновки;	Студент самостійно розвиває власні обдарування і нахили, вміє самостійно здобувати знання, формувати психологічну проблему і

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
		вміє аналізувати і систематизувати матеріали власних досліджень; визначає порядок особистої навчальної діяльності, самостійно оцінює її результати. Активно займається науково-дослідною роботою.	визначати шляхи її розв'язання; вести дискусію з конкретного питання; проводити дослідження високої складності.

Семестровий контроль у формі екзамену – підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 100 балів), яка визначається як середнє арифметичне балів за модулями та оцінки на іспиті. Екзамен виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру. (Згідно Положення про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу в Житомирському державному університеті імені Івана Франка).

Приклад для встановлення оцінки за екзамен

Середнє арифметичне оцінок за модулі $(M1+M2)/2$	Оцінка іспит	Оцінка за екзамен (Середнє арифметичне)
70	80	75

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Методичне забезпечення

Навчально-методичний комплекс з дисципліни, який включає навчальну програму, робочу програму, інструктивно-методичні матеріали; конспект лекцій, ілюстративні матеріали, які викладач представляє на лекціях; перелік необхідних нормативних документів.

Рекомендована література

Базова:

1. Бочелюк В.Й. Юридична психологія: Навч. посібник – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 336 с.
2. Васильев В. Л. Юридическая психология. Учебник [6-е изд., перераб. и доп.] / В. Л. Васильев. – СПб.: Питер, 2009. — 608 с.
3. Васильева И. В. Организация психологических служб: Учеб. пособие / И. В. Васильева. – Тюмень: Изд-во Тюменского государственного университета, 2011. – 144 с.
4. Дмитриев Ю. А. Пенитенциарная психология: Учебник / Ю. А. Дмитриев, Б. Б. Казак – Ростов-на-Дону: Феникс, 2007. – 682 с.
5. Еникеев М. И. Практикум по юридической психологии. / М. И. Еникеев. – М.: Изд-во НОРМА (Издательская группа НОРМА – ИНФРА • М), 2001. – 592 с.
6. Коновалова В. О. Юридична психологія: Підручник. [2-ге вид., перероб. і доп.] / В. О. Коновалова, В. Ю. Шепітько. – Х.: Право, 2008. — 240 с.
7. Прикладная юридическая психология: Учеб. пособие для вузов / под ред. проф. А. М. Столяренко. М., 2001. [Електр. ресурс]: <http://www.law.vsu.ru/structure/criminalistics/books/stolyarenko.pdf>
8. Юридична психологія: Навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / О. Є. Самойлов, М. С. Корольчук, В. М. Корольчук, С. М. Миронець, Г. М. Ржевський. – К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2015. – 432 с.
9. Юридична психологія: Підручник [для студ. юрид. вищ. навч. закл. і фак..] / В. Г. Андросюк, Л. І. Казміренко, Я. Ю. Кондратьев та ін.; За заг. ред. Я. Ю. Кондратьєва – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. – 352с.
10. Юридична психологія в Україні: здобутки та перспективи: матеріали наук.-практ. конф. (Київ, 24 квіт. 2015 р.). – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2015. – 252 с.

Додаткова:

1. Автухов К. Виправлення засуджених через застосування кримінальних покарань: реалії та перспективи. / К. Автухов, О. Таволжанський, І. Яковець. // Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані: [монографія / за ред. проф. О. В. Козаченка, проф. Є. Л. Стрельцова] – Миколаїв: Іліон, 2016. – 768 с. – С. 1-39.
2. Белан С. В. Психологічні прийоми подолання протидії слідству при проведенні окремих слідчих дій / С. В. Белан, Т. О. Луценко // Проблеми екстремальної та кризової психології. – 2009. – Вип. 6. – С. 11-20.
3. Гончаренко В. Г. Судово-психологічна експертиза в системі засобів захисту. / В. Г. Гончаренко // Адвокат. – 2009. – №4 (103). – С. 4-13.
4. Дмитриев Ю. А. Пенитенциарная психология: Учебник / Ю. А. Дмитриев, Б. Б. Казак // – Ростов-на-Дону: Феникс, 2007. – 682 с.
5. Експертизи у судочинстві України [Роз'яснення. Законодавство. Судова практика] / За заг. ред. професорів В. Г. Гончаренка та І. В. Гори // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 2015. – № 5-6. К.: Юрінком Інтер. – 510 с.
6. Жерж Н. А. Пошуковий портрет злочинця: зарубіжний та вітчизняний досвід / Н. А. Жерж // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). – 2014. – №2 (65). – С. 172-179.
7. Завойська О. Ю. Психологічні механізми учинення злочину / О. Ю. Завойська, Н. І. Мачинська // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2013. – № 1. – С. 104-114.
8. Ильин Е. П. Психология воли / Е. П. Ильин – СПб.: Питер, 2009. – 368с.
9. Калюга К. В. До проблеми моделювання типового Криміналістичного портрета злочинця в різних видах злочинів. / К. В. Калюга // Прикарпатський юридичний вісник. – 2016. – Випуск 5(14). – С. 110-114.
10. Кастарнов Д. Б. Поняття «особа підозрюваного (обвинуваченого)» в кримінальному судочинстві / Д. Б. Кастарнов // Юридична наука. – 2014. – № 4– С. 15-23.

11. Кощинець В. В. Участь спеціаліста-психолога в юрисдикційному процесі. / В. В. Кощинець // Європейські перспективи. – 2014. – № 6. – С. 117-126.
12. Крикушенко О. Г. Поняття та основний зміст сучасної субкультури засуджених у місцях позбавлення волі. / О. Г. Крикушенко // Форум права. – 2014. – №3. – С. 155-159.
13. Лук'янчиков Б. Є. Законодавче регулювання ідентифікації об'єктів за слідами пам'яті. / Б. Є. Лук'янчиков, Є. Д. Лук'янчиков // Вісник кримінального судочинства. – 2016. – №1. – С. 88-93.
14. Марчак В.Я. Деякі психологічні особливості судового процесу. / В. Я. Марчак, О. К. Черновський // Науковий вісник Чернівецького університету. – 2011. – Випуск 559. – С. 118-122.
15. Новгородський Р. Корекційно-виховна робота в пенітенціарній установі для неповнолітніх (з досвіду прилуцької виховної колонії). / Р. Новгородський // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2013. – № 1(7). – С. 77-79.
16. Новікова К. М. Психологічні особливості злочинця з насильницькою спрямованістю / К. М. Новікова // Юридична психологія. – 2015. – № 1. – С. 198-206.
17. Овчаренко Н. И. Юридическая деонтология. Учебник / О. Ф. Скакун, Н. И. Овчаренко. – Х.: Основа, 1999. – 280 с.
18. Попович О. В. Соціально-психологічна характеристика особистості злочинця / О. В. Попович // Часопис Київського університету права. – 2012. – №2. – С. 313-316.
19. Пчеліна О. В. Причини та умови, що сприяють учиненню економічних злочинів / О. В. Пчеліна [Електр. ресурс]: irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?.
20. Смаль І. В. Організована економічна злочинність: криміналістичний аспект / І. В. Смаль // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2009. – № 21. – С. 125-131.
21. Собчик Л. Н. СМІЛ. Стандартизированный многофакторный метод исследования личности / Л. Н. Собчик. – СПб.: Речь, 2003. – 219 с.
22. Сова М. Динаміка психічних станів осіб, які відбувають кримінальне покарання в місцях позбавлення волі. / М. Сова, Т. Соловей // Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України, серія: психологічні науки. – 2016. – № 1(3). – С.210-219.
23. Типові посадові обов'язки психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора. Затверджено Наказом Міністерства юстиції України 04.11.2013 № 2300/5 {Із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 100/5 від 17.01.2017}. [Електр. ресурс]: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1866-13/paran4#n4>.
24. Ходанович О. В. Сучасні проблеми судово-психологічної експертизи неповнолітніх / О.В. Ходанович. // Вісник Академії адвокатури України. – 2014. – Том 11. – число 3(31). – С. 170-178.
25. Чаплинська Ю. А. Слідчий експеримент (організаційний аспект). / Ю. А. Чаплинська // Криміналістичний вісник. – 2013. – №1 (19). – С. 43-48.
26. Чаплинський К. О. Підготовка до очної ставки як необхідна умова якісного проведення слідчої дії / К. О. Чаплинський // Форум права. – 2011. – № 2. – С. 947-952 [Електр. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-2/11skopcd.pdf>
27. Черновський О. К. Психологічна компетентність судді у практичній діяльності / О. К. Черновський // Вісник Вищої ради юстиції. – 2011. – № 2 (6) – С. 14-18
28. Черновський О. К. Психологічні особливості особистості потерпілого у кримінальному процесі / О. К. Черновський // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2013 – № 2. – С. 220-235.

Інформаційні ресурси

Юристам - Електронний каталог НБУВ <http://irbis-nbuv.gov.ua/>

ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ З ДИСЦИПЛІНИ ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ

Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Спеціальність 053 «Психологія».

IV курс

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму вибіркової (за вибором університету) дисципліни «Юридична психологія» складено відповідно до місця та значення дисципліни за структурно-логічною схемою, передбаченою освітньо-професійною програмою бакалавра з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальність 053 «Психологія».

Програма дисципліни охоплює всі змістові модулі, визначені освітньо-професійною програмою для мінімальної кількості годин, передбачених державним стандартом освіти.

Предметом «Юридичної психології» є закономірності психіки та механізми людини, що виявляються у сфері суспільних відносин, які регулюються правом. Юридична психологія є синтезом психологічних знань та юриспруденції.

Міждисциплінарні зв'язки: «Юридична психологія» пов'язана з наступними курсами: загальна психологія, психологія особистості, психофізіологія, вікова психологія, психологія праці та інженерна психологія, соціологія, педагогічна психологія, диференційна психологія, з філософією та з рядом юридичних дисциплін.

Програма дисципліни «Юридична психологія» складається з таких **змістових модулів**:

Змістовий модуль 1. Методологічні основи юридичної психології. Психологічна характеристика юридичної діяльності.

Змістний модуль 2. Судова та пенітенціарна психологія.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Юридична психологія є практичною дисципліною, яка пронизує усі суспільні відносини від превентивних заходів до притягнення до відповідальності правопорушників, а також виховання осіб, позбавлених волі, у пенітенціарних установах та їх ресоціалізацію.

Основною **метою** викладання дисципліни «Юридична психологія» є надання знань студентам з юридичної психології та навчання компетенцій їх застосування у практичній діяльності психолога у правовій державі.

Завдання:

- 1) засвоєння студентами знань з юридичної психології з метою їх практичного використання у професійній діяльності психолога у правовому суспільстві;
- 2) усвідомлення студентами необхідності можливостей особистого самовдосконалення, вміння розпізнавати причини протиправної поведінки людей та віднайти можливості застосування превентивних заходів;
- 3) розвиток у студентів вміння організовувати та проводити дослідження особливостей особистості, врахувати індивідуально-психологічні властивості людей у роботі з ними в умовах правового суспільства;
- 4) навчити студентів здійснювати аналіз міжособистісних стосунків в групах людей та здійснювати вплив на організаційні процеси в організаціях та установах.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні

знати:

- місце юридичної психології у галузі психологічного знання та юриспруденції;
- предмет, об'єкт, завдання юридичної психології та історію її розвитку;
- систему методів юридичної психології, які застосовуються у дослідженнях та практичній роботі;
- особливості психології особистості в умовах правової держави; психологію праці юридичних працівників;
- особливості застосування психологічних знань при проведенні попереднього слідства;
- поняття судово-психологічної експертизи, її цілі, завдання та методи проведення;

- психологічні особливості судового процесу та психологічна характеристика його учасників;
- поняття пенітенціарної психології;
- особливості діяльності Державної кримінально-виконавчої служби України;
- психологічні особливості засуджених, їхніх колективів та психологію тюремного побуту;
- способи і методи психологічного впливу на засуджених;
- поняття ресоціалізації засуджених, їхньої готовності до життя на волі.

уміти:

- визначити предмет, об'єкт, завдання психологічного дослідження у практичній діяльності при вирішенні питань правового регулювання;
- застосовувати психологічні методи у практичній діяльності при вирішенні питань правового регулювання;
- застосовувати набуті компетенції з юридичної психології на попередньому слідстві;
- застосовувати набуті компетенції з юридичної психології у судовій психології при проведенні судово-психологічних експертиз;
- застосовувати набуті компетенції з юридичної психології у виховному процесі засуджених і їхніх колективів;
- застосовувати методи психологічного впливу, що направлені на ресоціалізацію засуджених.

РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНОГО ЧАСУ ЗА ТЕМАМИ:

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Всього	У тому числі					Всього	У тому числі				
		Л.	П.	Лаб.	Інд.	С.р.		Л.	П.	Ла б.	Ін д.	С. р.
Модуль 1. Юридична психологія												
1. ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ. ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ												
ТЕМА 1. Юридична психологія як галузь психологічної науки.	11	2	2			7	11	2			9	
ТЕМА 2. Методологія юридичної психології	11	2	2			7	11		1		10	
ТЕМА 3. Психологія особистості і діяльності. Психологія праці і правовідносин. Професіограми юридичних працівників.	11	2	2			7	11		1		10	
ТЕМА 4. Попереднє слідство та його психологічна характеристика.	12	2	2			8	12	2			10	
Разом за змістовим модулем 1	45	8	8			29	45	4	2		39	
2. ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. СУДОВА ТА ПЕНІТЕНЦІАРНА ПСИХОЛОГІЯ												
ТЕМА 5. Роль та функції психолога в судовій психології.	11	2	2			7	11	2			9	
ТЕМА 6. Психологічні особливості судового процесу по кримінальних справах	11	2	2			7	11		2		9	
ТЕМА 7. Основи пенітенціарної психології	11	2	2			7	11		2		9	
ТЕМА 8. Колективи засуджених. Психологія тюремного побуту.	12	2	2			8	12		2		10	
Разом за змістовим модулем 2	45	8	8			29	45	2	6		37	
Разом	90	16	16			58	90	6	8		76	

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Невід'ємною частиною освоєння дисципліни є самостійна робота.

Структура самостійної роботи:

1. Опрацювання теоретичних питань на основі конспекту лекцій і рекомендованої літератури.
2. Виконання практичних завдань за завданнями викладача та на основі інструктивно-методичних матеріалів.
3. Підготовка рефератів та виступів за рекомендаціями інструктивно-методичних матеріалів.
4. Підготовка до модульних контрольних робіт.

5. Підготовка до екзамену.

У разі виникнення проблем при самостійній підготовці студент має можливість звернутися до викладача за консультацією (згідно графіка проведення консультацій).

Змістовий модуль 1. Методологічні основи юридичної психології. Психологічна характеристика юридичної діяльності

№ з/п	Теми	Всього	Лекції	Прак-тичні	ПМР	Форма контролю
1	ТЕМА 1. Юридична психологія як галузь психологічної науки. 1.1. Об'єкт та предмет юридичної психології. 1.2. Завдання юридичної психології як науки. 1.3. Історія розвитку юридичної психології. 1.4. Система юридичної психології. Зв'язок юридичної психології з іншими галузями психології, з правовими та іншими науками.	11	2	2		
2	ТЕМА 2. Методологія юридичної психології 2.1. Методологічні основи юридичної психології 2.2. Система методів, що застосовуються в юридичній психології, їхні функції. 2.3. Використання методу тестування в юридичній практиці 2.4. Метод моделювання психологічного портрета невідомого злочинця	11	2	2		
3.	ТЕМА 3. Психологія особистості і діяльності. Психологія праці і правовідносин. Професіограми юридичних працівників. 3.1. Особливості психології особистості і діяльності. 3.2. Психологія особистості в соціумі. 3.3. Психологія правовідносин при здійсненні підприємницької діяльності. 3.4. Предмет і завдання психології юридичної праці 3.5. Етика і психологія діяльності із застосування права 3.6. Професіограми юридичних працівників	11	2	2		
	ТЕМА 4. Попереднє слідство та його психологічна характеристика.	12	2	2		

4.1. Використання психологічних знань при відновленні події злочину 4.2. Особливості застосування психологічних знань при огляді місця події. 4.3. Особливості використання психологічних знань при допиті. 4.4. Специфіка психологічних засобів проведення очної ставки. 4.5. Слідчий експеримент. Психологічний вплив на його проведення. Співставлення результатів слідчого експерименту з показами. 4.6. Обшук: його психологічні аспекти і впізнання.					
Всього (1-й модуль)	45	8	8	1	ПМР

Практичні заняття № 1-5

Обов'язкові види робіт:

- опрацювати питання з плану практичного заняття;
- опрацювати основні поняття;
- пройти перевірку рівня засвоєння знань з питань теми, що виносилися на самостійне опрацювання;
- виконати індивідуальні завдання;
- конспектування.

Види робіт на вибір:

- реферати (готують 4-5 студентів з академічної групи);
- інформаційне повідомлення (готують 1-2 студенти з академічної групи).

ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

ТЕМА 1. Юридична психологія як галузь психологічної науки.

- 1.1. Об'єкт та предмет юридичної психології.
- 1.2. Завдання юридичної психології як науки.
- 1.3. Історія розвитку юридичної психології.
- 1.4. Структура юридичної психології. Зв'язок юридичної психології з іншими галузями психології, з правовими та іншими науками.

ТЕМА 2. Методологія юридичної психології

- 2.1. Методологічні основи юридичної психології
- 2.2. Система методів, що застосовуються в юридичній психології, їхні функції.
- 2.3. Використання методу тестування в юридичній практиці
- 2.4. Метод моделювання психологічного портрета невідомого злочинця

ТЕМА 3. Психологія особистості і діяльності. Психологія праці і правовідносин.

Особливості психології праці юридичних працівників.

- 3.1. Особливості психології особистості і діяльності.
- 3.2. Психологія особистості в соціумі.
- 3.3. Психологія правовідносин при здійсненні підприємницької діяльності.
- 3.4. Предмет і завдання психології юридичної праці
- 3.5. Етика і психологія діяльності із застосування права
- 3.6. Професіограми юридичних працівників

ТЕМА 4. Попереднє слідство та його психологічна характеристика.

- 4.1. Використання психологічних знань при відновленні події злочину.

- 4.2. Особливості застосування психологічних знань при огляді місця події.
- 4.3. Особливості використання психологічних знань при допиті.
- 4.4. Специфіка психологічних засобів проведення очної ставки.
- 4.5. Слідчий експеримент. Психологічний вплив на його проведення. Співставлення результатів слідчого експерименту з показаннями.
- 4.6. Обшук: його психологічні особливості і впізнання.

ТЕМА 1. Юридична психологія як галузь психологічної науки.

Мета: Ознайомити студентів з предметом, об'єктом, завданнями, методологією та історією розвитку юридичної психології. Розглянути зв'язок юридичної психології з іншими галузями психології, з правовими та іншими науками.

Питання, що виносяться на лекцію:

- 1.1. Об'єкт та предмет юридичної психології.
- 1.2. Завдання юридичної психології як науки.
- 1.3. Історія розвитку юридичної психології.
- 1.4. Структура юридичної психології. Зв'язок юридичної психології з іншими галузями психології, з правовими та іншими науками.

Основні поняття: юридична психологія, об'єкт юридичної психології, предмет юридичної психології.

Рекомендована література:

Базова:

1. Васильєв В.Л. Юридическая психология / В.Л. Васильев – СПб, 2009. – 608 с.
2. Васильєва И.В. Организация психологических служб: Учеб. Пособие / И.В. Васильева. – Тюмень: Изд-во Тюменского государственного университета, 2011. – 144 с.
3. Горбатов Д.С. Практикум по психологическому исследованию: учеб. пособие / Д.С. Горбатов – Самара: Издательский дом БАХРАХ-М, 2003. – 272 с.
4. Димитров А.В. Юридическая психология: краткий курс: учеб. пособие для вузов / А.В. Димитров. – М.: ИД «Камерон», 2006. – 288 с.
5. Козляковський А.П. Юридична психологія: Навч. посібник / А.П. Козляковський, П.А. Козляковський – Миколаїв: Вид-во “Дизайн і поліграфія”, 2006. – 424 с.
6. Коновалова В.Е. Правовая психология / В.Е. Коновалова – Харьков: Консум, 1997. – 160 с.

Додаткова:

1. Жерж Н.А. Пошуковий портрет злочинця: зарубіжний та вітчизняний досвід / Н.А. Жерж. // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). – 2014. – №2 (65). – С. 172-179.
2. Калюга К.В. До проблеми моделювання типового Криміналістичного портрета злочинця в різних видах злочинів. / К.В. Калюга // Прикарпатський юридичний вісник. – 2016. – Випуск 5(14). – С. 110-114.

ТЕМА 2: Методологія юридичної психології.

Мета: Ознайомити студентів з методологічними основами юридичної психології. Проаналізувати застосування методів юридичної психології у практичній діяльності, акцентувати увагу студентів на методах тестування та моделювання психологічного портрета невідомого злочинця як на таких, що найчастіше застосовуються.

Питання, що виносяться на лекцію:

- 2.1. Методологічні основи юридичної психології.

- 2.2. Система методів, що застосовуються в юридичній психології, їхні функції.
- 2.3. Використання методу тестування в юридичній практиці.
- 2.4. Метод моделювання психологічного портрета невідомого злочинця

Основні поняття: метод спостереження, експериментальний метод, метод незалежних характеристик, метод анкетування, метод інтерв'ю, метод тестування, метод моделювання психологічного портрета невідомого злочинця.

Рекомендована література:

Базова:

1. Васильєв В.Л. Юридическая психология / В.Л. Васильев – СПб, 2009. – 608 с.
2. Васильєва И.В. Организация психологических служб: Учеб. Пособие / И.В. Васильева. – Тюмень: Изд-во Тюменского государственного университета, 2011. – 144 с.
3. Горбатов Д.С. Практикум по психологическому исследованию: учеб. пособие / Д.С. Горбатов – Самара: Издательский дом БАХРАХ-М, 2003. – 272 с.
4. Димитров А.В. Юридическая психология: краткий курс: учеб. пособие для вузов / А.В. Димитров. – М.: ИД «Камерон», 2006. – 288 с.
5. Козляковський А.П. Юридична психологія: Навч. посібник / А.П. Козляковський, П.А. Козляковський – Миколаїв: Вид-во “Дизайн і поліграфія”, 2006. – 424 с.
6. Коновалова В.Е. Правовая психология / В.Е. Коновалова – Харьков: Консум, 1997. – 160 с.

Додаткова:

1. Жерж Н.А. Пошуковий портрет злочинця: зарубіжний та вітчизняний досвід / Н.А. Жерж. // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). – 2014. – №2 (65). – С. 172-179.
2. Калюга К.В. До проблеми моделювання типового Криміналістичного портрета злочинця в різних видах злочинів. / К.В. Калюга // Прикарпатський юридичний вісник. – 2016. – Випуск 5(14). – С. 110-114.

ТЕМА 3. Психологія особистості і діяльності. Психологія праці і правовідносин. Особливості психології праці юридичних працівників.

Мета: Ознайомити студентів з особливостями психології особистості і діяльності. Розглянути: особистісний підхід в юридичній психології; потреби людини в соціумі і можливості їх задоволення; незадоволення індивідуальних потреб як поштовх до злочину; питання психології праці і правовідносин, професіограми юридичних працівників.

Питання, що виносяться на лекцію:

- 3.1. Особливості психології особистості і діяльності.
- 3.2. Психологія особистості в соціумі.
- 3.3. Психологія правовідносин при здійсненні підприємницької діяльності.
- 3.4. Предмет і завдання психології юридичної праці
- 3.5. Етика і психологія діяльності із застосування права
- 3.6. Професіограми юридичних працівників

Основні поняття: потреба, правопорушник, конформізм, антисоціальні групи, ресоціалізація особистості, соціальна несправедливість, правові конфлікти, професіограма, суддя, нотаріус, юрист, прокурор, слідчий.

Рекомендована література:

Базова:

1. Бочелюк В.Й. Юридична психологія: Навч. посібник – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 336 с.
2. Васильев В.Л. Юридическая психология. Учебник. [6-е изд., перераб. и доп.] / В. Л. Васильев. – СПб.: Питер, 2009. – 608 с.
3. Коновалова В.О. Юридична психологія: Підручник. [2-ге вид., перероб. і доп.] / В.О. Коновалова, В.Ю. Шепітько. – Х.: Право, 2008. – 240 с.
4. Прикладная юридическая психология: Учеб. пособие для вузов / под ред. проф. А.М. Столяренко. М., 2001.[Электр. ресурс]: <https://www.google.com.ua>.
5. Юридична психологія: Навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / О.Є. Самойлов, М.С. Корольчук, В.М. Корольчук, С.М. Миронець, Г.М. Ржевський. – К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2015. – 432 с.
6. Юридична психологія: Підручник [для студ. юрид. вищ. навч. закл. і фак.] / В.Г. Андросюк, Л.І. Казміренко, Я.Ю. Кондратьев та ін.; За заг. ред. Я.Ю. Кондратьева – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. – 352с.

Додаткова:

1. Овчаренко Н.И. Юридическая деонтология. Учебник / О.Ф. Скакун, Н.И. Овчаренко. – Харків: Основа, 1999. – 280 с.

ТЕМА 4. Попереднє слідство та його психологічна характеристика.

Мета: Надати знання студентам щодо використання психологічних знань на етапі попереднього слідства: при відновленні події злочину, при огляді місця події, при допиті, при очній ставці, при проведенні слідчого експерименту, при вчиненні обшуку.

Питання, що виносяться на лекцію:

- 4.1. Використання психологічних знань при відновленні події злочину
- 4.2. Особливості застосування психологічних знань при огляді місця події.
- 4.3. Особливості використання психологічних знань при допиті.
- 4.4. Специфіка психологічних засобів проведення очної ставки.
- 4.5. Слідчий експеримент. Психологічний вплив на його проведення. Співставлення результатів слідчого експерименту з показами.
- 4.6. Обшук: його психологічні особливості і впізнання.

Основні поняття: попереднє слідство, реконструкція злочину, матеріальні сліди, ідеальні сліди, системи реконструкції події, слідча ситуація, огляд місця події, версія, допит, очна ставка, слідчий експеримент, обшук, впізнання, симультанне впізнання, сукцесивне впізнання.

Рекомендована література:

Базова:

1. Бочелюк В.Й. Юридична психологія: Навч. посібник – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 336 с.
2. Васильев В.Л. Юридическая психология. Учебник [6-е изд., перераб. и доп.] / В.Л. Васильев. – СПб.: Питер, 2009. – 608 с.
3. Коновалова В.О. Юридична психологія: Підручник. [2-ге вид., перероб. і доп.] / В.О. Коновалова, В.Ю. Шепітько. – Х.: Право, 2008. – 240 с.
4. Юридична психологія: Навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / О.Є. Самойлов, М.С. Корольчук, В.М. Корольчук, С.М. Миронець, Г.М. Ржевський. – К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2015. – 432 с.
5. Юридична психологія: Підручник [для студ. юрид. вищ. навч. закл. і фак.] / В.Г. Андросюк, Л.І. Казміренко, Я.Ю. Кондратьев та ін.; За заг. ред. Я.Ю. Кондратьева. – К: Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. – 352с.

Додаткова:

1. Завойська О.Ю. Психологічні механізми учинення злочину / Н.І. Мачинська, О.Ю. Завойська // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2013. – № 1. – С. 104-114.
2. Ильин Е.П. Психология воли / Е.П. Ильин – СПб.: Питер, 2009. – 368с.
3. Кастарнов Д.Б. Поняття «особа підозрюваного (обвинуваченого)» в кримінальному судочинстві / Д.Б. Кастарнов. // Юридична наука. – 2014. – № 4. – С. 15-23.
4. Новікова К.М. Психологічні особливості злочинця з насильницькою спрямованістю / К.М. Новікова // Юридична психологія. – 2015. – № 1. – С. 198-206.
5. Попович О.В. Соціально-психологічна характеристика особистості злочинця / О.В. Попович // Часопис Київського університету права. – 2012. – №2. – С. 313-316.
6. Пчеліна О.В. Причини та умови, що сприяють учиненню економічних злочинів / О.В. Пчеліна [Електр. ресурс]: irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?.
7. Смаль І.В. Організована економічна злочинність: криміналістичний аспект / І.В. Смаль // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2009. – № 21. – С. 125-131.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ № 1-4.***Практичне заняття №1.*****ТЕМА 1. Юридична психологія як галузь психологічної науки.**

Мета: Засвоєння студентами предмета, об'єкта, завдань, методології та історії розвитку юридичної психології. Розглянути зв'язок юридичної психології з іншими галузями психології, з правовими та іншими науками.

Питання, що виносяться на обговорення:

- 1.1. Об'єкт та предмет юридичної психології.
- 1.2. Завдання юридичної психології як науки.
- 1.3. Історія розвитку юридичної психології.
- 1.4. Структура юридичної психології. Зв'язок юридичної психології з іншими галузями психології, з правовими та іншими науками.

Основні поняття: предмет юридичної психології, об'єкт юридичної психології.

Рекомендована література:**Базова:**

1. Бочелюк В.Й. Юридична психологія: Навч. посібник – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 336 с.
2. Васильев В.Л. Юридическая психология. Учебник [6-е изд., перераб. и доп.] / В.Л. Васильев. – СПб.: Питер, 2009. – 608 с.
3. Коновалова В.О. Юридична психологія: Підручник. [2-ге вид., перероб. і доп.] / В.О. Коновалова, В.Ю. Шепітько. – Х.: Право, 2008. – 240 с.
4. Юридична психологія: Навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / О.Є. Самойлов, М.С. Корольчук, В.М. Корольчук, С.М. Миронець, Г.М. Ржевський. – К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2015. – 432 с.
5. Юридична психологія: Підручник [для студ. юрид. вищ. навч. закл. і фак.] / В.Г. Андросюк, Л.І. Казміренко, Я.Ю. Кондратьев та ін.; За заг. ред. Я.Ю. Кондратьева. – К: Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. – 352с.

Додаткова:

1. Ефимкин С.В. Становление и развитие психологической службы в ОВД / С.В. Ефимкин.// Психопедагогика в правоохранительных органах. – 2003. – № 2. – С. 5-8.
<http://yurpsy.com/files/stat/38.htm>

Реферати:

1. Особливості психіки людини в системі «людина – право».
2. Професійна деградація, віктимна поведінка та їх значення у формуванні негативних проявів, що спричиняють правові наслідки.
3. Розвиток і становлення юридичної психології.

Конспектування:

1. Становлення та розвиток юридичної психології./ Становлення і розвиток юридичної психології (короткий історичний нарис). Джерело http://stud.com.ua/38640/psihologiya/yuridichna_psihologiya

Інформаційне повідомлення: (1-2 студенти)

1. Становлення і розвиток психологічної служби в органах внутрішніх справ країни.

Джерела:

1. Ефимкин С.В. Становление и развитие психологической службы в ОВД / С.В. Ефимкин.// Психопедагогика в правоохранительных органах. – 2003. – № 2. – С. 5-8.
<http://yurpsy.com/files/stat/38.htm>
2. Васильева И.В. Организация психологических служб: Учеб. Пособие / И.В. Васильева. – Тюмень: Изд-во Тюменского государственного университета, 2011. – 144 с.

Самостійна робота (7 год.):

1. Підготовка питань, що винесені на обговорення.
2. Підготовка рефератів.
3. Підготовка інформаційного повідомлення.
4. Конспектування першоджерел (*виконується в зошиті від руки*).

Оцінювання поточної успішності (максимальна кількість балів за поточною успішністю на одному занятті — 100 балів):

1. Виступ з питань, що винесені на обговорення.
2. Виступ з рефератом, або повідомленням.
3. Доповнення до виступів.
4. Конспектування першоджерел.

Примітка: поточна успішність враховується при загальній оцінці за модуль.

Питання для самопідготовки:

1. Що є найвищою соціальною цінністю в Україні? Обґрунтуйте відповідь.
2. Як Ви розумієте принцип верховенства права ?
3. Що є об'єктом юридичної психології?
4. Що є предметом юридичної психології?
5. Що є нормативною поведінкою людей? Які види норми поведінки людей Ви знаєте?
6. Назвіть психологічні закономірності, пов'язані з психологічними аспектами правотворчості, психологією правосвідомості та правового розуміння, психологічними проблемами правозастосування.
7. Як Ви розумієте завдання юридичної психології?
8. Охарактеризуйте передумови застосування психологічних знань у судочинстві.
9. Розкажіть про ранню історію розвитку юридичної психології.
10. Розкажіть про оформлення юридичної психології як науки.
11. Як складалася історія юридичної психології в 20 столітті?

12. Як Ви розумієте структуру юридичної психології?

13. Розкажіть про зв'язок юридичної психології з іншими галузями психології, з правовими та іншими науками.

Практичне заняття №2.

ТЕМА 2. Методологія юридичної психології.

Мета: Ознайомити студентів з методами юридичної психології. Розвинути вміння застосовувати ці методи на практиці. Виокремлювати із системи методів юридичної психології метод тестування та метод моделювання психологічного портрета невідомого злочинця як такі, що найбільш застосовуються.

Питання, що виносяться на обговорення:

- 2.1. Методологічні основи юридичної психології
- 2.2. Система методів, що застосовуються в юридичній психології, їхні функції.
- 2.3. Використання методу тестування в юридичній практиці
- 2.4. Метод моделювання психологічного портрета невідомого злочинця

Основні поняття: метод діалектики, метод спостереження, експериментальний метод, метод незалежних характеристик, метод анкетування, метод інтерв'ювання, метод тестування, метод моделювання психологічного портрета невідомого злочинця.

Рекомендована література:

Базова:

1. Бочелюк В.Й. Юридична психологія: Навч. посібник – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 336 с.
2. Васильев В.Л. Юридическая психология. Учебник [6-е изд., перераб. и доп.] / В.Л. Васильев. – СПб.: Питер, 2009. – 608 с.
3. Коновалова В.О. Юридична психологія: Підручник. [2-ге вид., перероб. і доп.] / В.О. Коновалова, В.Ю. Шепітько. – Х.: Право, 2008. – 240 с.
4. Юридична психологія: Навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / О.Є. Самойлов, М.С. Корольчук, В.М. Корольчук, С.М. Миронець, Г.М. Ржевський. – К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2015. – 432 с.
5. Юридична психологія: Підручник [для студ. юрид. вищ. навч. закл. і фак.] / В.Г. Андросюк, Л.І. Казміренко, Я.Ю. Кондратьєв та ін.; За заг. ред. Я.Ю. Кондратьєва. – К: Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. – 352с.

Додаткова:

1. Жерж Н.А. Пошуковий портрет злочинця: зарубіжний та вітчизняний досвід / Н.А. Жерж // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). – 2014. – №2 (65). – С. 172-179.
2. Калюга К. В. До проблеми моделювання типового Криміналістичного портрета злочинця в різних видах злочинів. / К. В. Калюга // Прикарпатський юридичний вісник. – 2016. – Випуск 5(14). – С. 110-114.

Реферати:

1. Метод незалежних характеристик в юридичній психології.
2. Застосування в юридичній практиці зорово-моторного тесту «форм Бендера».
3. Застосування в юридичній практиці Тесту руки (Hand Test).

1. **Інформаційне повідомлення:** «Метод моделювання психологічного портрета невідомого

злочинця » (1-2 студенти).

Самостійна робота (7 год.):

1. Підготовка питань, що винесені на обговорення.
2. Підготовка рефератів.
3. Підготовка інформаційного повідомлення.
4. Конспектування першоджерел.

Оцінювання поточної успішності (максимальна кількість балів за поточною успішністю на одному занятті — 100 балів):

1. Виступ з питань, що винесені на обговорення.
2. Виступ з рефератом або повідомленням.
3. Доповнення до виступів.
4. Конспектування першоджерел.

Примітка: поточна успішність враховується при загальній оцінці за модуль.

Питання для самопідготовки:

1. Як Ви розумієте пізнавальну функцію методів юридичної психології.
2. Перелічіть методи, які перенесені із загальної психології до юридичної психології і виконують пізнавальні функції водночас як у загальній, так і в юридичній психології.
3. Охарактеризуйте методи, які сприяють пізнанню тільки в юридичній психології і формуються відповідно до її завдань або такі, що трансформуються з методів загальної психології щодо цілей юридичних.
4. Назвіть три рівня методів, які формують оптимальну систему методів юридичної психології.
5. Охарактеризуйте метод спостереження.
6. Дайте характеристику експериментальному методу.
7. Яке практичне значення має метод незалежних характеристик?
8. Які практичні задачі вирішуються за допомогою методу моделювання психологічного портрета невідомого злочинця.

ТЕМА 3. Психологія особистості і діяльності. Психологія праці і правовідносин. Професіограми юридичних працівників.

Мета: Ознайомити студентів з особистісним підходом в юридичній психології. Засвоїти питання психології праці і правовідносин, визначити професіорами юридичних працівників.

Питання, що виносяться на обговорення:

- 3.1. Особливості психології особистості і діяльності.
- 3.2. Психологія особистості в соціумі.
- 3.3. Психологія правовідносин при здійсненні підприємницької діяльності.
- 3.4. Предмет і завдання психології юридичної праці
- 3.5. Етика і психологія діяльності із застосування права
- 3.6. Професіограми юридичних працівників

Основні поняття: потреба, конформізм, антисоціальні групи, ресоціалізація, соціальна несправедливість, відповідальність, правові конфлікти, професіограма, суддя, прокурор, слідчий, нотаріус, юрист, адвокат.

Рекомендована література:

Базова:

1. Бочелюк В.Й. Юридична психологія: Навч. посібник – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 336 с.
2. Васильев В.Л. Юридическая психология. Учебник [6-е изд., перераб. и доп.] / В.Л. Васильев. – СПб.: Питер, 2009. – 608 с.
3. Коновалова В.О. Юридична психологія: Підручник. [2-ге вид., перероб. і доп.] / В.О. Коновалова, В.Ю. Шепітько. – Х.: Право, 2008. – 240 с.
4. Юридична психологія: Навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / О.Є. Самойлов, М.С. Корольчук, В.М. Корольчук, С.М. Миронець, Г.М. Ржевський. – К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2015. – 432 с.
5. Юридична психологія: Підручник [для студ. юрид. вищ. навч. закл. і фак.] / В.Г. Андросюк, Л.І. Казміренко, Я.Ю. Кондратьев та ін.; За заг. ред. Я.Ю. Кондратьєва. – К: Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. – 352с.

Додаткова:

1. Овчаренко Н.И. Юридическая деонтология. Учебник / О.Ф. Скакун, Н.И. Овчаренко. – Харків: Основа, 1999. – 280 с.

Реферати:

1. Незадоволена індивідуальна потреба як спонука до окремих злочинів.
2. Конформізм і протиправна поведінка особи.
3. Нормативна поведінка особистості.
5. Правосвідомість як одна з форм суспільної свідомості.
6. Правові конфлікти.

Конспектування:

1. Професіограми юридичних працівників (Овчаренко Н.И. Юридическая деонтология. Учебн. / О.Ф. Скакун, Н.И. Овчаренко. – Харків: Основа, 1999. – 280 с.

Інформаційне повідомлення: (1-2 студенти)

1. Етика і психологія правовідносин у сфері підприємницької діяльності,
2. Етика і психологія діяльності із застосування права.

Самостійна робота (7 год.):

1. Підготовка питань, що винесені на обговорення.
2. Підготовка рефератів.
3. Підготовка інформаційного повідомлення.
4. Конспектування першоджерел.

Оцінювання поточної успішності (максимальна кількість балів за поточною успішністю на одному занятті — 100 балів):

1. Виступ з питань, що винесені на обговорення.
2. Виступ з рефератом, або повідомленням.
3. Доповнення до виступів.
4. Конспектування першоджерел.

Примітка: поточна успішність враховується при загальній оцінці за модуль.

Питання для самопідготовки:

1. Охарактеризуйте особливості психології особистості і діяльності в системі «людина-право».
2. Розкрийте поняття «соціальні норми» в правовому суспільстві?
3. Як конформність впливає на поведінку людей, що схильні до правопорушень?
4. Як проявляється соціалізація і соціальна справедливість в системі «людина-право»?
5. Що таке нормативна поведінка особистості?
6. Як Ви розумієте поняття «правосвідомість»?
7. Які види відповідальності Ви знаєте? Яка роль правової відповідальності у правовому суспільстві?
8. Якими ознаками володіє правосвідомість як одна з форм суспільної свідомості?
9. Охарактеризуйте етико-психологічний аналіз взаємовідносин у сфері економіки.
10. Розкрийте психологію відповідальності підприємця в екологічній сфері.
11. Перелічіть та дайте характеристику психологічним передумовам успішного підприємництва.
12. Розкрийте психологічні аспекти підприємництва в пострадянських країнах.
13. Розкрийте предмет і завдання психології юридичної праці.
14. Як Ви розумієте питання етики і психології діяльності із застосування права. Обґрунтуйте відповідь прикладами.
16. Охарактеризуйте основні компоненти структури професіограми слідчого.
17. Охарактеризуйте основні компоненти структури професіограми судді.
18. Охарактеризуйте основні компоненти структури професіограми прокурора.
19. Охарактеризуйте основні компоненти структури професіограми адвоката.
20. Охарактеризуйте основні компоненти структури професіограми нотаріуса.
21. Охарактеризуйте основні компоненти структури професіограми експерта-криміналіста
22. Охарактеризуйте основні компоненти структури професіограми юрисконсульта.

Практичне заняття №4.**ТЕМА 4. Попереднє слідство та його психологічна характеристика.**

Мета: Ознайомити студентів із особливостями використання психологічних знань на етапі попереднього слідства: при відновленні події злочину, при огляді місця події, при допиті, при очній ставці, при проведенні слідчого експерименту, при вчиненні обшуку.

Питання, що виносяться на обговорення

- 4.1. Використання психологічних знань при відновленні події злочину
- 4.2. Особливості застосування психологічних знань при огляді місця події.
- 4.3. Особливості використання психологічних знань при допиті.

4.4. Специфіка психологічних засобів проведення очної ставки.

4.5. Слідчий експеримент. Психологічний вплив на його проведення. Співставлення результатів слідчого експерименту з показами.

4.6. Обшук: його психологічні особливості та впізнання.

Основні поняття: попереднє слідство, реконструкція злочину, матеріальні сліди, ідеальні сліди, системи реконструкції події, версія, допит, очна ставка, слідчий експеримент, обшук, впізнання, симультанне впізнання, сукцесивне впізнання.

Рекомендована література

Базова:

1. Бочелюк В.Й. Юридична психологія: Навч. посібник – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 336 с.
2. Васильев В.Л. Юридическая психология. Учебник [6-е изд., перераб. и доп.] / В.Л. Васильев. – СПб.: Питер, 2009. – 608 с.
3. Коновалова В.О. Юридична психологія: Підручник. [2-ге вид., перероб. і доп.] / В.О. Коновалова, В.Ю. Шепітько. – Х.: Право, 2008. – 240 с.
4. Юридична психологія: Навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / О.Є. Самойлов, М.С. Корольчук, В.М. Корольчук, С.М. Миронець, Г.М. Ржевський. – К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2015. – 432 с.
5. Юридична психологія: Підручник [для студ. юрид. вищ. навч. закл. і фак.] / В.Г. Андросюк, Л.І. Казміренко, Я.Ю. Кондратьев та ін.; За заг. ред. Я.Ю. Кондратьєва. – К: Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. – 352с.

Додаткова:

1. Белан С.В. Психологічні прийоми подолання протидії слідству при проведенні окремих слідчих дій / С.В. Белан, Т.О. Луценко // Проблеми екстремальної та кризової психології. – 2009. – Вип.6. – С.11-20.
2. Лук'янчиков Б.Є. Законодавче регулювання ідентифікації об'єктів за слідами пам'яті. / Б.Є. Лук'янчиков, Є.Д. Лук'янчиков // Вісник кримінального судочинства. – 2016. – №1. – С. 88-93.
3. Пчеліна О.В. Причини та умови, що сприяють учиненню економічних злочинів / О.В. Пчеліна [Електр. ресурс]: irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?
4. Чаплинська Ю.А. Слідчий експеримент (організаційний аспект). / Ю.А. Чаплинська // Криміналістичний вісник. – 2013. – №1 (19). – С. 43-48.
5. Чаплинський К.О. Підготовка до очної ставки як необхідна умова якісного проведення слідчої дії / К.О. Чаплинський // Форум права. – 2011. – № 2. – С. 947–952. [Електр. ресурс]: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-2/11skopcd.pdf>

Реферати:

1. Психологічні аспекти реконструкції події злочину.
2. Психологічна сторона огляду місця події.
3. Психологічні аспекти пошукової діяльності слідчого на попередньому слідстві.
4. Психологічні аспекти допиту підозрюваного.
5. Психологічні аспекти допиту свідків.
6. Психологічна підготовка до очної ставки як необхідна умова якісного проведення слідчої дії.
7. Психологічні аспекти слідчого експерименту.

Конспектування.

1. Психологічні прийоми подолання протидії слідству при проведенні окремих слідчих дій.
2. Законодавче регулювання ідентифікації об'єктів за слідами пам'яті.

Джерело:

1. Белан С.В. Психологічні прийоми подолання протидії слідству при проведенні окремих слідчих дій / С.В. Белан, Т.О. Луценко // Проблеми екстремальної та кризової психології. – 2009. – Вип.6. – С.11-20.

2. Лук'янчиков Б.Є. Законодавче регулювання ідентифікації об'єктів за слідами пам'яті. / Б.Є. Лук'янчиков, Є.Д. Лук'янчиков // Вісник кримінального судочинства. – 2016. – №1. – С. 88-93

Інформаційне повідомлення: (1-2 студенти)

Використання методів візуальної психодіагностики при допиті.

Самостійна робота (8 год.):

1. Підготовка питань, що винесені на обговорення.
2. Підготовка рефератів.
3. Підготовка інформаційного повідомлення.
4. Конспектування першоджерел.

Оцінювання поточної успішності (максимальна кількість балів за поточною успішністю на одному занятті – 100 балів):

1. Виступ з питань, що винесені на обговорення.
2. Виступ з рефератом, або повідомленням.
3. Доповнення до виступів.
4. Конспектування першоджерел.

Примітка: поточна успішність враховується при загальній оцінці за модуль.

Питання для самопідготовки:

1. Дайте визначення поняттю «попереднє слідство».
2. Які напрями реконструкції (відновлення) минулих подій злочину по слідах Ви знаєте?
3. Які є відмінності між реконструкцією події злочину і вивченням особистості злочинця ?
4. Охарактеризуйте матеріальні сліди, які слідчий може виявити при реконструкції події злочину .
5. Охарактеризуйте «ідеальні сліди», які слідчий може виявити при реконструкції події злочину.
6. Поясніть, як відтворюється картина скоєного злочину?
7. Охарактеризуйте психологічні особливості роботи слідчого по отриманню інформації шляхом спілкування і за допомогою комунікативних структур на попередньому слідстві.
8. Які психологічні особливості проведення обшуку Ви знаєте? Дайте обґрунтовану характеристику цих особливостей.
9. Охарактеризуйте огляд місця події злочину з психологічної точки зору.
10. Охарактеризуйте пошукову діяльність слідчого.
11. Чим відрізняється гіпотеза від версії?
12. Охарактеризуйте психологічні особливості допиту.
13. Які історичні дані по проведенню допиту Ви знаєте? Які методи застосовувалися раніше?
14. На які психологічні закономірності міміки людини необхідно звертати увагу при допиті?
15. Охарактеризуйте психологічні аспекти слідчого експерименту.
16. За яких умов проводиться очна ставка?
17. Охарактеризуйте фактори, що впливають на результати очної ставки.
18. В чому є сила впливу очної ставки на результат?
19. Яка мета перевірки свідчень на місці події?
20. Перелічіть та охарактеризуйте підстави для проведення перевірки показів на місці події.

АЛГОРИТМ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗА МОДУЛЕМ 1.

(Згідно Положення про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу в Житомирському державному університеті ім. І. Франка (п. 3.3 а)

ОЦІНКА ЗА МОДУЛЕМ 1. = (ОПУ + ОПМКР 1) / 2;

де: ОПУ – поточна успішність; ОПМКР – оцінка за підсумкову модульну контрольну роботу.

ПІДСУМКОВА МОДУЛЬНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА 1. (Максимальна оцінка 100 балів)

ЗАВДАННЯ:

I. Тестові завдання (10 завдань, за правильне виконання завдання – 4 бали). Максимальна кількість балів – 40.).

II. Теоретичні завдання (два теоретичних питання, оцінюються від 0 до 30 балів за одне питання). Максимальна кількість балів – 60.

Контрольні питання:

1. Об'єкт та предмет юридичної психології.
2. Завдання юридичної психології як науки.
3. Історія розвитку юридичної психології.
4. Система юридичної психології. Зв'язок юридичної психології з іншими галузями психології, з правовими та іншими науками.
5. Методологічні основи юридичної психології
6. Система методів, що застосовуються в юридичній психології, їхні функції.
7. Використання методу тестування в юридичній практиці
8. Метод моделювання психологічного портрета невідомого злочинця
9. Особливості психології особистості і діяльності.
10. Психологія особистості в соціумі.
11. Психологія правовідносин при здійсненні підприємницької діяльності.
12. Предмет і завдання психології юридичної праці
13. Етика і психологія діяльності із застосування права
14. Професіограми юридичних працівників
15. Використання психологічних знань при відновленні події злочину
16. Особливості застосування психологічних знань при огляді місця події.
17. Особливості використання психологічних знань при допиті.
18. Специфіка психологічних засобів проведення очної ставки.
19. Слідчий експеримент. Психологічний вплив на його проведення. Співставлення результатів слідчого експерименту з показами.
20. Обшук: його психологічні особливості і впізнання.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. СУДОВА ТА ПЕНІТЕНЦІАРНА ПСИХОЛОГІЯ

№ з/п	Теми	Всього	Лекції	Прак-тичні	ПМР	Форма контролю
1	ТЕМА 5. Роль та функції психолога в судовій психології.	11	2	2		
2	ТЕМА 6. Психологічні особливості судового процесу по кримінальних справах	11	2	2		
3.	ТЕМА 7. Пенітенціарна психологія	11	2	2		
4	ТЕМА 8. Колективи засуджених. Психологія тюремного побуту.	12	2	2		
	Разом за змістовим модулем 2	45	8	8	1	ПМР

Практичні заняття № 5-8

Обов'язкові види робіт:

- опрацювати питання з плану практичного заняття;
- опрацювати основні поняття;
- пройти перевірку рівня засвоєння знань з питань теми, що виносилися на самостійне опрацювання;
- виконати індивідуальні завдання;
- конспектування.

Види робіт на вибір:

- реферати (готують 4-5 студентів з академічної групи);
- інформаційне повідомлення (готують 1-2 студенти з академічної групи).

ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

ТЕМА 5. Роль та функції психолога в судовій психології.

- 5.1. Використання психолога в якості консультанта і фахівця на попередньому слідстві.
- 5.2. Судово-психологічна експертиза: цілі і завдання.
- 5.3. Компетенції судово-психологічної експертизи
- 5.4. Судово-психологічна експертиза емоційних станів.
- 5.5. Судово-психологічна експертиза потерпілих у справах про сексуальні злочини.
- 5.6. Експертиза соціально-психологічних особливостей членів злочинної групи.
- 5.7. Судово-психологічна експертиза визначення здатності неповнолітнього правопорушника усвідомлювати значення скоєних ним дій.
- 5.8. Судово-психологічна експертиза індивідуально-психологічних особливостей.
- 5.9. Посмертна судово-психологічна експертиза.
- 5.10. Психолінгвістична експертиза.
- 5.11. Інші види судово-психологічної експертизи
  - а). Судово-психологічна експертиза у справах про події, пов'язані з управлінням технікою.
  - б). Психологічна експертиза в складі комплексних експертиз у справах про дорожньо-транспортних пригодах (ДТП).
  - в). Судово-психологічна експертиза в цивільному процесі.
  - г). Судово-психологічна експертиза у справах про моральну шкоду.

ТЕМА 6. Особливості психології судового процесу по кримінальних справах

- 6.1. Психологічна характеристика судового процесу.
- 6.2. Полеміка у судовому засіданні та її психологічні аспекти

6.3. Психологічні аспекти прийняття рішення судом.

ТЕМА 7. Пенітенціарна психологія.

7.1. Предмет і завдання пенітенціарної психології.

7.2. Особистість засудженого і виховний процес у пенітенціарних установах.

ТЕМА 8. Колективи засуджених. Психологія тюремного побуту.

8.1. Колективи засуджених

8.2. Психологія тюремного побуту

8.3. Поняття готовності звільненого до умов життя на волі.

8.4. Способи і методи психологічного впливу на засуджених.

ТЕМА 5. Роль та функції психолога в судовій психології.

Мета: надати студентам інформацію по застосуванню психологічних знань на попередньому слідстві, ознайомити з роботою судово-психологічної експертизи, зосередити увагу студентів на особливостях проведення СПЕ в залежності від запитів слідчих органів.

Питання, що виносяться на лекцію:

5.1. Використання психолога в якості консультанта і фахівця на попередньому слідстві.

5.2. Судово-психологічна експертиза: цілі і завдання.

5.3. Компетенції судово-психологічної експертизи

5.4. Судово-психологічна експертиза емоційних станів.

5.5. Судово-психологічна експертиза потерпілих у справах про сексуальні злочини.

5.6. Експертиза соціально-психологічних особливостей членів злочинної групи.

5.7. Судово-психологічна експертиза визначення здатності неповнолітнього правопорушника усвідомлювати значення скоєних ним дій.

5.8. Судово-психологічна експертиза індивідуально-психологічних особливостей.

5.9. Посмертна судово-психологічна експертиза.

5.10. Психолінгвістична експертиза.

5.11. Інші види судово-психологічної експертизи

а). Судово-психологічна експертиза у справах про події, пов'язані з управлінням технікою.

б). Психологічна експертиза в складі комплексних експертиз у справах про дорожньо-транспортних пригодах (ДТП).

в). Судово-психологічна експертиза в цивільному процесі.

г). Судово-психологічна експертиза у справах про моральну шкоду.

Основні поняття: протокол слідчої дії, судово-психологічна експертиза (СПЕ), стан афекту, механізми виникнення афекту, момент афектної розв'язки, стрес, фрустрація, експертна оцінка здатності особи, психолінгвістична експертиза.

Рекомендована література:

Базова:

1. Бочелюк В.Й. Юридична психологія: Навч. посібник – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 336 с.

2. Васильев В.Л. Юридическая психология. Учебник [6-е изд., перераб. и доп.] / В.Л. Васильев. – СПб.: Питер, 2009. – 608 с.

3. Коновалова В.О. Юридична психологія: Підручник. [2-ге вид., перероб. і доп.] / В.О. Коновалова, В.Ю. Шепітько. – Х.: Право, 2008. – 240 с.

4. Юридична психологія: Навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / О.Є. Самойлов, М.С. Корольчук, В.М. Корольчук, С.М. Миронець, Г.М. Ржевський. – К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2015. – 432 с.

5. Юридична психологія: Підручник [для студ. юрид. вищ. навч. закл. і фак.] / В.Г. Андросюк, Л.І. Казміренко, Я.Ю. Кондратьєв та ін.; За заг. ред. Я.Ю. Кондратьєва. – К: Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. – 352с.

Додаткова:

1. Гончаренко В.Г. Судово-психологічна експертиза в системі засобів захисту. / В.Г. Гончаренко // Адвокат. – 2009. – №4 (103). – С. 4-13.
2. Експертизи у судочинстві України [Роз'яснення. Законодавство. Судова практика.] / За заг. ред. професорів В. Г. Гончаренка та І. В. Гори // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 2015. – № 5-6. К.: Юрінком Інтер. – 510 с.
3. Кошинець В.В. Участь спеціаліста-психолога в юрисдикційному процесі. / В.В. Кошинець // Європейські перспективи. – 2014. – № 6. – С. 117-126.
4. Ходанович О.В. Сучасні проблеми судово-психологічної експертизи неповнолітніх / О. В. Ходанович. // Вісник Академії адвокатури України. – 2014. – Том11. – число 3(31). – С. 170-178.

ТЕМА 6. Психологічні особливості судового процесу по кримінальних справах

Мета: Ознайомити студентів з психологічною характеристикою судового процесу та його учасників, з особливостями полеміки у судовому засіданні та формуванням суддівського переконання.

Питання, що виносяться на лекцію:

- 6.1 Психологічна характеристика судового процесу.
- 6.2. Полеміка у судовому засіданні та її психологічні аспекти
- 6.3. Психологічні аспекти прийняття рішення судом.

Основні поняття: судовий процес, судове слідство, судочинство, особистість підсудного, особистість свідка, прокурор, адвокат, полеміка, допит у суді, суддівське переконання.

Рекомендована література:

Базова:

1. Бочелюк В.Й. Юридична психологія: Навч. посібник – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 336 с.
2. Васильєв В.Л. Юридическая психология. Учебник [6-е изд., перераб. и доп.] / В.Л. Васильев. – СПб.: Питер, 2009. – 608 с.
3. Коновалова В.О. Юридична психологія: Підручник. [2-ге вид., перероб. і доп.] / В.О. Коновалова, В.Ю. Шепітько. – Х.: Право, 2008. – 240 с.
4. Юридична психологія: Навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / О.Є. Самойлов, М.С. Корольчук, В.М. Корольчук, С.М. Миронець, Г.М. Ржевський. – К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2015. – 432 с.
5. Юридична психологія: Підручник [для студ. юрид. вищ. навч. закл. і фак.] / В.Г. Андросюк, Л.І. Казміренко, Я.Ю. Кондратьєв та ін.; За заг. ред. Я.Ю. Кондратьєва. – К: Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. – 352с.

Додаткова:

1. Кастарнов Д.Б. Поняття «особа підозрюваного (обвинуваченого)» в кримінальному судочинстві / Д.Б. Кастарнов. // Юридична наука. – 2014. – № 4. – С. 15-23.
2. Марчак В.Я. Деякі психологічні особливості судового процесу. / В.Я. Марчак, О.К. Черновський // Науковий вісник Чернівецького університету. – 2011. – Випуск 559. – С. 118-122.
3. Черновський О.К. Психологічна компетентність судді у практичній діяльності / О.К. Черновський // «Вісник Вищої ради юстиції». – 2011. – № 2 (6). – С. 14-18

4. Черновський О.К. Психологічні особливості особистості потерпілого у кримінальному процесі / О.К. Черновський // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2013. – № 2. – С. 220-235.

ТЕМА 7. Пенітенціарна психологія

Мета: Ознайомити студентів з методологічними основами пенітенціарної психології та з функціями Державної кримінально-виконавчої служби України, проаналізувати психологічні особливості засуджених.

Питання, що виносяться на лекцію:

- 7.1. Предмет і завдання пенітенціарної психології.
- 7.2. Особистість засудженого і виховний процес у пенітенціарних установах.

Основні поняття: державна кримінально-виконавча служба, предмет та завдання пенітенціарної психології, мета покарання, превентивна мета, функції режиму покарання, діяльність вихователя виправної трудової установи (ВТУ), виховний процес у ВТУ,

Рекомендована література:

Базова:

1. Бочелюк В.Й. Юридична психологія: Навч. посібник – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 336 с.
2. Васильев В.Л. Юридическая психология. Учебник [6-е изд., перераб. и доп.] / В.Л. Васильев. – СПб.: Питер, 2009. – 608 с.
3. Коновалова В.О. Юридична психологія: Підручник. [2-ге вид., перероб. і доп.] / В.О. Коновалова, В.Ю. Шепітько. – Х.: Право, 2008. – 240 с.
4. Дмитриев Ю.А. Пенитенциарная психология: Учебник / Ю.А. Дмитриев, Б.Б. Казак – Ростов-на-Дону: Феникс, 2007. – 682 с.
5. Юридична психологія: Навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / О.Є. Самойлов, М.С. Корольчук, В.М. Корольчук, С.М. Миронець, Г.М. Ржевський. – К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2015. – 432 с.
6. Юридична психологія: Підручник [для студ. юрид. вищ. навч. закл. і фак.] / В.Г. Андросюк, Л.І. Казміренко, Я.Ю. Кондратьев та ін.; За заг. ред. Я.Ю. Кондратьєва. – К: Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. – 352с.

Додаткова:

1. Автухов К. Виправлення засуджених через застосування кримінальних покарань: реалії та перспективи. / К. Автухов, О. Таволжанський, І. Яковець. // Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані: [монографія / за ред. проф. О. В. Козаченка, проф. Є. Л. Стрельцова. – Миколаїв: Іліон, 2016. – 768. – С. 1-39.
2. Ильин Е.П. Психология воли / Е.П. Ильин – СПб.: Питер, 2009. – 368с.
3. Попович О. В. Соціально-психологічна характеристика особистості злочинця / О.В. Попович // Часопис Київського університету права. – 2012. – №2. – С. 313-316.
4. Крикушенко О.Г. Поняття та основний зміст сучасної субкультури засуджених у місцях позбавлення волі. / О.Г. Крикушенко // Форум права. – 2014. – №3. – С. 155-159.
5. Новгородський Р. Корекційно-виховна робота в пенітенціарній установі для неповнолітніх (з досвіду прилуцької виховної колонії). / Р. Новгородський. // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2013. – № 1(7). – С. 77-79.
6. Сова М. Динаміка психічних станів осіб, які відбувають кримінальне покарання в місцях позбавлення волі. / М. Сова, Т. Соловей // Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України, серія: психологічні науки. – 2016. – № 1(3). – С.210-219.

7. Типові посадові обов'язки психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора. Затверджено Наказом Міністерства юстиції України 04.11.2013. № 2300/5 {Із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 100/5 від 17.01.2017}. [Електр. ресурс]: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1866-13/paran4#n4>.

ТЕМА 8. Колективи засуджених. Психологія тюремного побуту.

- 8.1. Колективи засуджених
- 8.2. Психологія тюремного побуту
- 8.3. Поняття готовності звільненого до умов життя на волі.
- 8.4. Способи і методи психологічного впливу на засуджених.

Мета: Ознайомити студентів з формуванням формальних та неформальних колективів засуджених, психологією тюремного побуту, з способами і методами впливу на засуджених та їхньої ресоціалізації.

Питання, що виносяться на лекцію:

- 8.1. Колективи засуджених
- 8.2. Психологія тюремного побуту
- 8.3. Поняття готовності звільненого до умов життя на волі.
- 8.4. Способи і методи психологічного впливу на засуджених.

Основні поняття: колектив, групи засуджених з позитивною спрямованістю, групи засуджених з невизначеною спрямованістю, групи засуджених з негативною спрямованістю, тюремний побут, ресоціалізація, татування, стигматизація, «злочин у законі».

Рекомендована література:

Базова:

1. Бочелюк В.Й. Юридична психологія: Навч. посібник – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 336 с.
2. Васильев В.Л. Юридическая психология. Учебник [6-е изд., перераб. и доп.] / В.Л. Васильев. – СПб.: Питер, 2009. – 608 с.
3. Коновалова В.О. Юридична психологія: Підручник. [2-ге вид., перероб. і доп.] / В.О. Коновалова, В.Ю. Шепітько. – Х.: Право, 2008. – 240 с.
4. Дмитриев Ю.А. Пенитенциарная психология: Учебник / Ю.А. Дмитриев, Б.Б. Казак – Ростов-на-Дону: Феникс, 2007. – 682 с.
5. Юридична психологія: Навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / О.Є. Самойлов, М.С. Корольчук, В.М. Корольчук, С.М. Миронець, Г.М. Ржевський. – К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2015. – 432 с.
6. Юридична психологія: Підручник [для студ. юрид. вищ. навч. закл. і фак.] / В.Г. Андросюк, Л.І. Казміренко, Я.Ю. Кондратьев та ін.; За заг. ред. Я.Ю. Кондратьева. – К: Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. – 352с.

Додаткова:

1. Автухов К. Виправлення засуджених через застосування кримінальних покарань: реалії та перспективи. / К. Автухов, О. Таволжанський, І. Яковець. // Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані: [монографія / за ред. проф. О. В. Козаченка, проф. Є. Л. Стрельцова. – Миколаїв: Іліон, 2016. – 768. – С. 1-39.
2. Ильин Е.П. Психология воли / Е.П. Ильин – СПб.: Питер, 2009. – 368с.
3. Попович О. В. Соціально-психологічна характеристика особистості злочинця / О.В. Попович // Часопис Київського університету права. – 2012. – №2. – С. 313-316.
4. Крикушенко О.Г. Поняття та основний зміст сучасної субкультури засуджених у місцях позбавлення волі. / О.Г. Крикушенко // Форум права. – 2014. – №3. – С. 155-159.

5. Новгородський Р. Корекційно-виховна робота в пенітенціарній установі для неповнолітніх (з досвіду прилуцької виховної колонії). / Р. Новгородський. // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2013. – № 1(7). – С. 77-79.
6. Сова М. Динаміка психічних станів осіб, які відбувають кримінальне покарання в місцях позбавлення волі. / М. Сова, Т. Соловей // Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України, серія: психологічні науки. – 2016. – № 1(3). – С.210-219.
7. Типові посадові обов'язки психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора. Затверджено Наказом Міністерства юстиції України 04.11.2013. № 2300/5 {Із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 100/5 від 17.01.2017}. [Електр. ресурс]: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1866-13/paran4#n4>.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ № 5-8.

Практичне заняття №5.

ТЕМА 5. Роль та функції психолога в судовій психології.

Мета: навчити студентів застосовувати психологічні знання на попередньому слідстві, закріпити знання студентів щодо цілей і завдання судово-психологічної експертизи у судовій практиці, навчити студентів використовувати психологічні методи і прийоми при проведенні судово-психологічної експертизи.

Питання, що виносяться на обговорення:

- 5.1. Застосування психологічних знань на попередньому слідстві.
- 5.2. Судово-психологічна експертиза (СПЕ), її цілі і завдання у судовій практиці.
- 5.3. Особливості застосування судово-психологічної експертизи :
  - емоційних станів;
  - потерпілих від сексуальних злочинів;
  - психологічних особливостей злочинців організованої групи;
  - інші види судово-психологічної експертизи.
- 5.4. Психолого-лінгвістична експертиза.

Основні поняття: психолог–консультант, психолог–спеціаліст, психолог–експерт, протокол слідчої дії, судово-психологічна експертиза (СПЕ), об'єкт СПЕ, компетенції СПЕ, фізіологічний афект, стан афекту, патологічний афект, стрес, фрустрація, експертна оцінка здатності особи.

Рекомендована література:

Базова:

1. Бочелюк В.Й. Юридична психологія: Навч. посібник – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 336 с.
2. Васильев В.Л. Юридическая психология. Учебник [6-е изд., перераб. и доп.] / В.Л. Васильев. – СПб.: Питер, 2009. – 608 с.
3. Коновалова В.О. Юридична психологія: Підручник. [2-ге вид., перероб. і доп.] / В.О. Коновалова, В.Ю. Шепітько. – Х.: Право, 2008. – 240 с.
4. Юридична психологія: Навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / О.Є. Самойлов, М.С. Корольчук, В.М. Корольчук, С.М. Миронець, Г.М. Ржевський. – К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2015. – 432 с.
5. Юридична психологія: Підручник [для студ. юрид. вищ. навч. закл. і фак.] / В.Г. Андросюк, Л.І. Казміренко, Я.Ю. Кондратьев та ін.; За заг. ред. Я.Ю. Кондратьєва. – К: Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. – 352с.

Додаткова:

1. Гончаренко В.Г. Судово-психологічна експертиза в системі засобів захисту. / В.Г. Гончаренко // Адвокат. – 2009. – №4 (103). – С. 4-13.
2. Ефимкин С.В. Становление и развитие психологической службы в ОВД / С.В. Ефимкин. // Психопедагогика в правоохранительных органах. – 2003. – № 2. – С. 5-8.
<http://yurpsy.com/files/stat/38.htm>
3. Експертизи у судочинстві України [Роз'яснення. Законодавство. Судова практика.] / За заг. ред. професорів В.Г. Гончаренка та І.В. Гори // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 2015. – № 5-6. К.: Юрінком Інтер. – 510 с.
4. Кощинець В.В. Участь спеціаліста-психолога в юрисдикційному процесі. / В.В. Кощинець // Європейські перспективи. – 2014. – № 6. – С. 117-126.
5. Ходанович О.В. Сучасні проблеми судово-психологічної експертизи неповнолітніх / О. В. Ходанович. // Вісник Академії адвокатури України. – 2014. –

Том 11. – число 3(31). – С. 170-178.

Реферати:

1. Участь спеціаліста-психолога в юрисдикційному процесі.
2. Офіційне оформлення співпраці слідчого і психолога.
3. Практичні результати співпраці слідчого і психолога у резонансних справах.
4. СПЕ визначення здатності неповнолітнього правопорушника усвідомлювати значення скоєних ним дій.
5. Посмертна СПЕ.

Конспектування.

1. Використання судово-психологічної експертизи в захисті.
2. Процесуальні аспекти діяльності експерта та спеціаліста.
3. Судово-психологічна експертиза.

Джерело:

1. Гончаренко В.Г. Судово-психологічна експертиза в системі засобів захисту. / В.Г. Гончаренко // Адвокат. – 2009. – №4 (103). – С. 4-13.
2. Експертизи у судочинстві України [Роз'яснення Законодавство Судова практика] / За загальною ред. професорів В. Г. Гончаренка та І. В. Гори // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 2015. – № 5-6. К.: Юрінком Інтер. – 510 с.
3. Кощинець В.В. Участь спеціаліста-психолога в юрисдикційному процесі. / В.В. Кощинець // Європейські перспективи. – 2014. – № 6. – С. 117-126.

Інформаційне повідомлення: (1-2 студенти)

1. Місце судово-психологічної експертизи у юридичній психології.
2. Лінгвістична експертиза.

Самостійна робота (7 год.):

1. Підготовка питань, що винесені на обговорення.
2. Підготовка рефератів.
3. Підготовка інформаційного повідомлення.
4. Конспектування першоджерел.

Оцінювання поточної успішності (максимальна кількість балів за поточною успішністю на одному занятті — 100 балів):

1. Виступ з питань, що винесені на обговорення.
2. Виступ з рефератом, або повідомленням.
3. Доповнення до виступів.
4. Конспектування першоджерел.

Примітка: поточна успішність враховується при загальній оцінці за модуль.

Питання для самопідготовки:

1. У якій формі використовуються знання психолога під час попереднього слідства?
2. Дайте визначення судово-психологічній експертизі.
3. Що є об'єктом судово-психологічної експертизи ?
4. Які питання відносяться до компетенції судово-психологічної експертизи?
5. Які питання не можуть бути поставлені перед експертом-психологом?
6. Перелічіть та дайте характеристику етапів психологічних досліджень в рамках СПЕ.
7. У яких випадках призначається судово-психологічна експертиза емоційних станів?
8. Які емоційні стани характеризуються високим емоційним напруженням?
9. Охарактеризуйте стан афекту та дайте характеристику механізмів виникнення афекту.
10. Охарактеризуйте такий емоційний стан як стрес.

11. Охарактеризуйте такий емоційний стан як фрустрація.
12. Дайте характеристику об'єкту судово-психологічної експертизи потерпілих у справах про сексуальні злочини.
13. Перелічіть та дайте характеристику компетенцій судово-психологічної експертизи потерпілих у справах про сексуальні злочини.
14. Які фактори необхідно враховувати при проведенні експертизи соціально-психологічних особливостей членів злочинної групи?
15. Які завдання ставлять перед судово-психологічною експертизою визначення здатності неповнолітнього правопорушника усвідомлювати значення скоєних ним дій?
16. З метою аналізу ступеня делінквентності і деморалізації неповнолітнього як доцільно використовувати класифікацію Г. М. Миньковського?
17. У яких випадках призначається судово-психологічна експертиза індивідуально-психологічних особливостей?
18. У яких випадках призначається посмертна судово-психологічна експертиза?

Практичне заняття №6.

ТЕМА 6. Особливості психології судового процесу по кримінальних справах

Мета: Закріпити знання студентів з питань психологічної характеристики судового процесу та його учасників, психологічних особливостей полеміки під час судового засідання, та ознайомити з особливостями формування суддівського переконання.

Питання, що виносяться на обговорення:

- 6.1. Психологічна характеристика судового процесу.
- 6.2. Полеміка на судовому засіданні та її психологічні особливості.
- 6.3. Психологічні аспекти прийняття рішення судом.

Основні поняття: судове слідство, судочинство, підсудний, свідок, прокурор, адвокат, полеміка, допит, суддівське переконання.

Рекомендована література:

Базова:

1. Бочелюк В.Й. Юридична психологія: Навч. посібник – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 336 с.
2. Васильев В.Л. Юридическая психология. Учебник [6-е изд., перераб. и доп.] / В.Л. Васильев. – СПб.: Питер, 2009. – 608 с.
3. Коновалова В.О. Юридична психологія: Підручник. [2-ге вид., перероб. і доп.] / В.О. Коновалова, В.Ю. Шепітько. – Х.: Право, 2008. – 240 с.
4. Юридична психологія: Навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / О.Є. Самойлов, М.С. Корольчук, В.М. Корольчук, С.М. Миронець, Г.М. Ржевський. – К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2015. – 432 с.
5. Юридична психологія: Підручник [для студ. юрид. вищ. навч. закл. і фак.] / В.Г. Андросюк, Л.І. Казміренко, Я.Ю. Кондратьев та ін.; За заг. ред. Я.Ю. Кондратьєва. – К: Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. – 352с.

Додаткова:

1. Кастарнов Д.Б. Поняття «особа підозрюваного (обвинуваченого)» в кримінальному судочинстві / Д.Б Кастарнов. // Юридична наука. – 2014. – № 4. – С. 15-23.

2. Марчак В.Я. Деякі психологічні особливості судового процесу. / В.Я. Марчак, О.К. Черновський // Науковий вісник Чернівецького університету. – 2011. – Випуск 559. – С. 118-122.
3. Черновський О.К Психологічна компетентність судді у практичній діяльності / О.К. Черновський // Вісник Вищої ради юстиції. – 2011. – № 2 (6). – С. 14-18.
4. Черновський О.К Психологічні особливості особистості потерпілого у кримінальному процесі / О.К. Черновський // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2013. – № 2. – С. 220-235.

Реферати:

1. Психологічний аналіз судового процесу
2. Психологія судових дебатів
3. Професійна етика судового процесу

Конспектування.

1. Психологічна компетентність судді у судовому процесі.

Джерело:

Черновський О.К Психологічна компетентність судді у практичній діяльності / О.К. Черновський // «Вісник Вищої ради юстиції». – 2011 – № 2 (6). – С. 14-18

Інформаційне повідомлення:

Психологічна характеристика учасників судового процесу.

Самостійна робота (7 год.):

1. Підготовка питань, що винесені на обговорення.
2. Підготовка рефератів.
3. Підготовка інформаційного повідомлення.
4. Конспектування першоджерел (*виконується в зошиті від руки*).

Оцінювання поточної успішності (максимальна кількість балів за поточною успішністю на одному занятті — 100 балів):

1. Виступ з питань, що винесені на обговорення.
2. Виступ з рефератом, або повідомленням.
3. Доповнення до виступів.
4. Конспектування першоджерел.

Примітка: поточна успішність враховується при загальній оцінці за модуль.

Питання для самопідготовки:

1. Розкрийте поняття «особа підозрюваного (обвинуваченого)» в кримінальному судочинстві.
2. Як психологічна характеристика особи свідка визначає специфіку ставлення до нього з боку слідчого, прокурора, адвоката?
3. На які психологічні характеристики потерпілого необхідно звернути увагу в процесі судового процесу?
4. Охарактеризуйте психологічні особливості обвинувача в суді.
5. Охарактеризуйте психологічні особливості захисника в суді.
6. Охарактеризуйте психологічні основи полеміки в судовому процесі.
7. Які Ви можете назвати психологічні особливості допиту в судовому слідстві?
8. Які риторичні методи аргументування в публічних виступах рекомендовано застосовувати, щоб досягти високого рівня майстерності переконання?
9. Як Ви розумієте поняття «суддівське переконання»?
10. Як формується суддівське переконання?

Практичне заняття 7.

ТЕМА 7. Пенітенціарна психологія: методологічні основи, особистість засудженого та колективи засуджених

Мета: Закріпити у студентів знання з методологічних основ пенітенціарної психології, з психологічних особливостей особистості засуджених та їхніх колективів.

Питання, що виносяться на обговорення:

- 7.1. Предмет і завдання пенітенціарної психології.
- 7.2. Особистість засудженого і виховний процес у пенітенціарних установах.
- 7.3. Колективи засуджених.

Основні поняття: державна кримінально-виконавча служба, пенітенціарна психологія, мета покарання, превентивна мета.

Рекомендована література:

Базова:

1. Бочелюк В.Й. Юридична психологія: Навч. посібник – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 336 с.
2. Васильев В.Л. Юридическая психология. Учебник [6-е изд., перераб. и доп.] / В.Л. Васильев. – СПб.: Питер, 2009. – 608 с.
3. Васильева И.В. Организация психологических служб: Учеб. Пособие / И.В. Васильева. – Тюмень: Изд-во Тюменского государственного университета, 2011. – 144 с.
4. Дмитриев Ю.А. Пенитенциарная психология: Учебник / Ю.А. Дмитриев, Б.Б. Казак – Ростов-на-Дону: Феникс, 2007. – 682 с.
5. Коновалова В.О. Юридична психологія: Підручник. [2-ге вид., перероб. і доп.] / В.О. Коновалова, В.Ю. Шепітько. – Х.: Право, 2008. – 240 с.
6. Юридична психологія: Навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / О.Є. Самойлов, М.С. Корольчук, В.М. Корольчук, С.М. Миронець, Г.М. Ржевський. – К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2015. – 432 с.
7. Юридична психологія: Підручник [для студ. юрид. вищ. навч. закл. і фак.] / В.Г. Андросюк, Л.І. Казміренко, Я.Ю. Кондратьев та ін.; За заг. ред. Я.Ю. Кондратьєва. – К: Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. – 352с.

Додаткова:

1. Ильин Е. П. Психология воли / Е.П. Ильин – СПб.: Питер, 2009. – 368с.
2. Попович О. В. Соціально-психологічна характеристика особистості злочинця / О.В. Попович // Часопис Київського університету права. – 2012– №2. – С. 313-316.
3. Сова М. Динаміка психічних станів осіб, які відбувають кримінальне покарання в місцях позбавлення волі. / М. Сова, Т. Соловей // Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України, серія: психологічні науки. – 2016. – № 1(3). – С.210-219.
4. Типові посадові обов'язки психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора. Затверджено Наказом Міністерства юстиції України 04.11.2013, №2300/5 {Із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 100/5 від 17.01.2017}. [Електр. ресурс]: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1866-13/paran4#n4>.

Реферати:

1. Державна кримінально-виконавча служба: цілі та завдання.
2. Психологічна характеристика особистості засудженого за економічні злочини.
3. Психологічна характеристика особистості засудженого за тяжкі кримінальні злочини.

4. Характерні особливості формування колективів засуджених.

Конспектування.

1. Типові посадові обов'язки психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора.
2. Динаміка психічних станів осіб, які відбувають кримінальне покарання.

Джерело:

1. Типові посадові обов'язки психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора. Затверджено Наказом Міністерства юстиції України 04.11.2013 № 2300/5 {Із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 100/5 від 17.01.2017}. [Електр. ресурс]: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1866-13/para4#n4>.
2. Сова М. Динаміка психічних станів осіб, які відбувають кримінальне покарання в місцях позбавлення волі. / М. Сова, Т. Соловей // Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України, серія: психологічні науки. – 2016. – № 1(3). – С.210-219.

Інформаційне повідомлення:

Особливості психологічної характеристики особистості засуджених неповнолітніх осіб і методи вихованого впливу на їх.

Самостійна робота (7 год.):

1. Підготовка питань, що винесені на обговорення.
2. Підготовка рефератів.
3. Підготовка інформаційного повідомлення.
4. Конспектування першоджерел.

Оцінювання поточної успішності (максимальна кількість балів за поточною успішністю на одному занятті — 100 балів):

1. Виступ з питань, що винесені на обговорення.
2. Виступ з рефератом, або повідомленням.
3. Доповнення до виступів.
4. Конспектування першоджерел.

Примітка: поточна успішність враховується при загальній оцінці за модуль.

Питання для самопідготовки:

1. Охарактеризуйте методологічні основи пенітенціарної психології.
2. Охарактеризуйте, яку мету переслідує покарання?
3. Як Ви розумієте поняття «пластичність психіки» і як спираючись на пластичність психіки засудженого проводити роботу по його виправленню і перевихованню?
4. Охарактеризуйте фактори, що впливають на ув'язненого в процесі ресоціалізації?
5. Поясніть чому в даний час система органів, що забезпечують реалізацію судових вироків в частині відбуття покарання і перевиховання злочинців, явно не відповідає тим вимогам, які до неї пред'являє суспільство?
6. Охарактеризуйте виховний процес в умовах ВТУ.
7. Як формуються колективи засуджених?
8. Надайте психологічну характеристику колективам засуджених.

ТЕМА 8. Пенітенціарна психологія: психологія тюремного побуту та ресоціалізація засуджених

Мета: Закріпити у студентів знання з психології тюремного побуту, навчити використовувати способи і методи впливу на засуджених та їх ресоціалізацію.

Питання, що виносяться на обговорення:

- 8.1. Психологія тюремного побуту
- 8.2. Поняття готовності звільненого до умов життя на волі.
- 8.3. Способи і методи психологічного впливу на засуджених.

Основні поняття: колективи засуджених, формальні колективи засуджених, неформальні колективи засуджених, психологія тюремного побуту, ресоціалізація.

Рекомендована література:

Базова:

1. Бочелюк В.Й. Юридична психологія: Навч. посібник – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 336 с.
2. Васильев В.Л. Юридическая психология. Учебник [6-е изд., перераб. и доп.] / В.Л. Васильев. – СПб.: Питер, 2009. – 608 с.
3. Васильева И.В. Организация психологических служб: Учеб. Пособие / И.В. Васильева. – Тюмень: Изд-во Тюменского государственного университета, 2011. – 144 с.
4. Дмитриев Ю.А. Пенитенциарная психология: Учебник / Ю.А. Дмитриев, Б.Б. Казак – Ростов-на-Дону: Феникс, 2007. – 682 с.
5. Коновалова В.О. Юридична психологія: Підручник. [2-ге вид., перероб. і доп.] / В.О. Коновалова, В.Ю. Шепітько. – Х.: Право, 2008. – 240 с.
6. Юридична психологія: Навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / О.Є. Самойлов, М.С. Корольчук, В.М. Корольчук, С.М. Миронець, Г.М. Ржевський. – К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2015. – 432 с.
7. Юридична психологія: Підручник [для студ. юрид. вищ. навч. закл. і фак.] / В.Г. Андросюк, Л.І. Казміренко, Я.Ю. Кондратьев та ін.; За заг. ред. Я.Ю. Кондратьєва. – К: Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. – 352с.

Додаткова:

1. Автухов К. Виправлення засуджених через застосування кримінальних покарань: реалії та перспективи. / К. Автухов, О. Таволжанський, І. Яковець. // Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані : [монографія / за ред. проф. О. В. Козаченка, проф. Є. Л. Стрельцова. – Миколаїв: Іліон, 2016. – 768 с. – С.1-39.
2. Крикушенко О.Г. Поняття та основний зміст сучасної субкультури засуджених у місцях позбавлення волі. / О.Г. Крикушенко // Форум права. – 2014. – №3. – С. 155-159.
3. Новгородський Р. Корекційно-виховна робота в пенітенціарній установі для неповнолітніх (з досвіду прилуцької виховної колонії). / Р. Новгородський. // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2013. – № 1(7). – С. 77-79.
4. Сова М. Динаміка психічних станів осіб, які відбувають кримінальне покарання в місцях позбавлення волі. / М. Сова, Т. Соловей // Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України, серія: психологічні науки. – 2016. – № 1(3). – С.210-219.
5. Типові посадові обов'язки психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора. Затверджено Наказом Міністерства юстиції України 04.11.2013. №2300/5 {Із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 100/5 від 17.01.2017}. [Електр. ресурс]: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1866-13/paran4#n4>.

Реферати:

1. Сучасна субкультура засуджених у місцях позбавлення волі.
2. Вплив соціальної ізоляції на особистість засудженого.
3. Кримінальна ідеологія.
4. Категорії осіб, які звільняються з місць позбавлення волі, та їх адаптація до життя поза «зоною».

Конспектування:

Виховна робота серед неповнолітніх в пенітенціарній установі: практичний досвід.

Джерело:

1. Новгородський Р. Корекційно - виховна робота в пенітенціарній установі для неповнолітніх (з досвіду прилуцької виховної колонії). / Р. Новгородський. // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2013. – № 1(7). – С. 77-79.

Інформаційне повідомлення: (1-2 студенти)

Способи і методи виховного процесу у виправних трудових установах.

Самостійна робота (8 год.):

1. Підготовка питань, що винесені на обговорення.
2. Підготовка рефератів.
3. Підготовка інформаційного повідомлення.
4. Конспектування першоджерел.

Оцінювання поточної успішності (максимальна кількість балів за поточною успішністю на одному занятті — 100 балів):

1. Виступ з питань, що винесені на обговорення.
2. Виступ з рефератом, або повідомленням.
3. Доповнення до виступів.
4. Конспектування першоджерел.

Примітка: поточна успішність враховується при загальній оцінці за модуль.

Питання для самопідготовки:

1. Як впливає на засуджених соціальна ізоляція?
2. Розкрийте поняття «кримінальна ідеологія»?
3. Що таке рецидивна злочинність і який вплив на неї має процес виховання у місцях позбавлення волі?
4. Що включає в себе спеціальна робота з психологічної підготовки засуджених до життя в нових умовах.
5. Яка необхідність у психологічній підготовці осіб, що виходять на волю, до життя в нових умовах?
6. Охарактеризуйте систему загального впливу на засуджених як невід'ємну частину їх виправлення і перевиховання.
7. Наведіть три групи факторів, які сприяють успішній адаптації звільнених до нових умов життя.

АЛГОРИТМ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗА МОДУЛЕМ 2.

(Згідно Положення про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу в Житомирському державному університеті імені Івана Франка (п. 3.3 а)

ОЦІНКА ЗА МОДУЛЕМ 2.= (ОПУ +ОПМКР 2) / 2;

де ОПУ – поточна успішність; ОПМКР – оцінка за підсумкову модульну контрольну роботу.

ПІДСУМКОВА МОДУЛЬНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА 2.

(Максимальна оцінка 100 балів)

ЗАВДАННЯ:

I. Тестові завдання (10 завдань, за правильне виконання завдання – 4 бали). Максимальна кількість балів – 40.).

II. Теоретичні завдання (два теоретичних питання, оцінюються від 0 до 30 балів за одне питання). Максимальна кількість балів – 60.

Контрольні питання:

1. Застосування психологічних знань на попередньому слідстві.
2. Судово-психологічна експертиза (СПЕ), її цілі і завдання у судовій практиці.
3. Особливості застосування судово-психологічної експертизи емоційних станів.
4. Особливості застосування судово-психологічної експертизи потерпілих від сексуальних злочинів.
5. Особливості застосування судово-психологічної експертизи психологічних особливостей злочинців організованої групи.
6. Особливості застосування судово-психологічної експертизи при встановленні обсягу нанесеної матеріальної шкоди.
7. Психолого-лінгвістична експертиза
8. Психологічна характеристика судового процесу.
9. Полеміка у судовому засіданні та її психологічні аспекти
10. Психологія прийняття рішення судом.
11. Предмет і завдання пенітенціарної психології.
12. Особистість засудженого і виховний процес у пенітенціарних установах.
13. Колективи засуджених
14. Психологія тюремного побуту
15. Поняття готовності звільненого до умов життя на волі.
16. Способи і методи психологічного впливу на засуджених.

Підсумковий контроль – екзамен.

Семестровий контроль у формі екзамену – підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 100 балів), яка визначається як середнє арифметичне балів за модулями. Екзамен виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру. (Згідно Положення про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу в Житомирському державному університеті ім. І.Франка).

Приклад для встановлення оцінки за екзамен

Середнє арифметичне оцінок за модулі (M1+M2)/2	Оцінка іспит	Оцінка за екзамен (Середнє арифметичне)
70	80	75

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТУ

(Максимальна оцінка – 100 балів)

I. Тестове завдання. (10 тестів, правильна відповідь оцінюється 4 балами, неправильна – 0, максимальна кількість балів - 40).

II. Теоретичне завдання. (два питання, максимальна оцінка за одне питання 30 балів, максимальна кількість балів - 60).

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ:

1. Об'єкт та предмет юридичної психології.
2. Завдання юридичної психології як науки.
3. Історія розвитку юридичної психології.
4. Структура юридичної психології. Зв'язок юридичної психології з іншими галузями психології, з правовими та іншими науками.
5. Методологічні основи юридичної психології.

6. Система методів, що застосовуються в юридичній психології, їхні функції.
7. Використання методу тестування в юридичній практиці.
8. Метод моделювання психологічного портрету невідомого злочинця.
9. Психологічні особливості особистості у діяльності.
10. Психологічні особливості особистості в соціумі.
11. Психологічні аспекти правовідносин при здійсненні підприємницької діяльності.
12. Предмет і завдання психології юридичної праці.
13. Етика і психологія діяльності із застосування права.
14. Професіограми юридичних працівників.
15. Використання психологічних знань при відновленні події злочину.
16. Особливості застосування психологічних знань при огляді місця події.
17. Особливості використання психологічних знань при допиті.
18. Специфіка психологічних засобів проведення очної ставки.
19. Слідчий експеримент. Психологічний вплив на його проведення. Співставлення результатів слідчого експерименту з показами.
20. Обшук: його психологічні особливості та впізнання.
21. Застосування психологічних знань на попередньому слідстві.
22. Судово-психологічна експертиза (СПЕ), її цілі і завдання у судовій практиці.
23. Особливості застосування судово-психологічної експертизи емоційних станів.
24. Особливості застосування судово-психологічної експертизи потерпілих від сексуальних злочинів.
25. Особливості застосування судово-психологічної експертизи психологічних особливостей злочинців організованої групи.
26. Особливості застосування судово-психологічної експертизи при встановленні обсягу нанесеної матеріальної шкоди.
27. Психолого-лінгвістична експертиза.
28. Психологічна характеристика судового процесу.
29. Полеміка на судовому засіданні та її психологічні аспекти.
30. Психологічні особливості прийняття рішення судом.
31. Предмет і завдання пенітенціарної психології.
32. Особистість засудженого і виховний процес у пенітенціарних установах.
33. Колективи засуджених.
34. Психологія тюремного побуту.
35. Поняття готовності звільненого до умов життя на волі.
36. Способи і методи психологічного впливу на засуджених.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПМР ТА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Вид завдання	Оцінка	Вимоги до знань та умінь студентів
Тестове	4 бали	Вірна відповідь за тестовим завданням.
	0 балів	Невірна відповідь за тестовим завданням.
<i>Максимальна кількість балів</i>	40 балів	
Теоретичне:	0-9 балів	Виклад матеріалу недостатньо обґрунтований, відповідь неповна, мають місце значні помилки, деякий матеріал не

Два теоретичних питання		знайшов місце у відповіді, наявні стилістичні та граматичні помилки.
	10-16 балів	Виклад матеріалу обґрунтований, проте мають місце незначні помилки, порушена логічність викладу матеріалу, недостатня самостійність при викладі матеріалу, наявні стилістичні та граматичні помилки.
	17-23 бали	Виклад матеріалу обґрунтований, відчувається самостійність мислення, має місце порушення послідовності у викладені матеріалу. Допущені деякі неточності. В цілому відповідь правильна.
	24-30 балів	Виклад матеріалу обґрунтований, підкріплений прикладами, дотримана логіка викладення, послідовність, зроблені власні висновки, немає помилок.
Максимальна кількість балів	60 балів	
Всього	100 балів	

Методичне забезпечення

Навчально-методичний комплекс з дисципліни, який включає навчальну програму, робочу програму, інструктивно-методичні матеріали; конспект лекцій, ілюстративні матеріали, які викладач представляє на лекціях; перелік необхідних нормативних документів.

Рекомендована література:

Базова:

1. Бочелюк В. Й. Юридична психологія: Навч. посібник – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 336 с.
2. Васильев В.Л. Юридическая психология. Учебник [6-е изд., перераб. и доп.] / В. Л. Васильев. – СПб.: Питер, 2009. — 608 с.
3. Васильева И.В. Организация психологических служб: Учеб. Пособие / И.В. Васильева. – Тюмень: Изд-во Тюменского государственного университета, 2011. – 144 с.
4. Дмитриев Ю.А. Пенитенциарная психология: Учебник / Ю.А. Дмитриев, Б.Б. Казак – Ростов-на-Дону: Феникс, 2007. – 682 с.
5. Еникеев М. И. Практикум по юридической психологии. / М. И. Еникеев. – М.: Изд-во НОРМА (Издательская группа НОРМА—ИНФРА • М), 2001. — 592 с.
6. Коновалова В. О. Юридична психологія: Підручник. [2-ге вид., перероб. і доп.] / В. О. Коновалова, В. Ю. Шепітько. – Х.: Право, 2008. — 240 с.
7. Прикладная юридическая психология: Учеб. пособие для вузов / под ред. проф. А.М. Столяренко. М., 2001.
8. Юридична психологія: Навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / О.Є. Самойлов, М.С. Корольчук, В.М. Корольчук, С.М. Миронець, Г.М. Ржевський. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 432 с.
9. Юридична психологія: Підручник [для студ. юрид. вищ. навч. закл. і фак.] / В. Г. Андросюк, Л. І. Казміренко, Я. Ю. Кондратьєв та ін.; За заг. ред. Я. Ю. Кондратьєва. — К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. – 352с.

10. Юридична психологія в Україні: здобутки та перспективи [Текст] : матеріали наук.-практ. конф. (Київ, 24 квіт. 2015 р.). – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2015. – 252 с.

Додаткова:

1. Автухов К. Виправлення засуджених через застосування кримінальних покарань: реалії та перспективи. / К. Автухов, О. Таволжанський, І. Яковець. // Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані : [монографія / за ред. проф. О. В. Козаченка, проф. Є. Л. Стрельцова.] – Миколаїв: Іліон, 2016. – 768 с. – С.1-39.
2. Белан С.В. Психологічні прийоми подолання протидії слідству при проведенні окремих слідчих дій / С.В. Белан, Т.О. Луценко // Проблеми екстремальної та кризової психології. – 2009. – Вип.6. – С.11-20.
3. Гончаренко В.Г. Судово-психологічна експертиза в системі засобів захисту. / В.Г. Гончаренко // Адвокат. – 2009. – №4 (103). – С. 4-13.
4. Дмитриев Ю.А. Пенитенциарная психология: Учебник / Ю.А. Дмитриев, Б.Б. Казак // – Ростов-на-Дону: Феникс, 2007. – 682 с.
5. Експертизи у судочинстві України [Роз'яснення. Законодавство. Судова практика] / За загальною ред. професорів В. Г. Гончаренка та І. В. Гори // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 2015. – № 5-6. К.: Юрінком Інтер. – 510 с.
6. Жерж Н.А. Пошуковий портрет злочинця: зарубіжний та вітчизняний досвід / Н.А. Жерж. // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). – 2014. – №2 (65). – С. 172-179.
7. Завойська О. Ю. Психологічні механізми учинення злочину / Н. І. Мачинська, О. Ю. Завойська // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. № 1. – 2013. – С. 104-114.
8. Ильин Е. П. Психология воли / Е.П. Ильин – СПб.: Питер, 2009. – 368с.
9. Калюга К. В. До проблеми моделювання типового Криміналістичного портрета злочинця в різних видах злочинів. / К. В. Калюга // Прикарпатський юридичний вісник. – 2016. – Випуск 5(14). – С. 110-114.
10. Кастарнов Д.Б. Поняття «особа підозрюваного (обвинуваченого)» в кримінальному судочинстві / Д.Б Кастарнов. // Юридична наука, № 4. – 2014. – С. 15-23.
11. Кошинець В.В. Участь спеціаліста-психолога в юрисдикційному процесі. / В.В. Кошинець // Європейські перспективи. – 2014. – № 6. – С. 117-126.
12. Крикушенко О.Г. Поняття та основний зміст сучасної субкультури засуджених у місцях позбавлення волі. / О.Г. Крикушенко // Форум права. – 2014. – №3. – С. 155-159.
13. Лук'янчиков Б.Є. Законодавче регулювання ідентифікації об'єктів за слідами пам'яті. / Б.Є. Лук'янчиков, Є.Д. Лук'янчиков // Вісник кримінального судочинства. – 2016. – №1. – С. 88-93.
14. Марчак В.Я. Деякі психологічні особливості судового процесу. / В.Я. Марчак О.К. Черновський // Науковий вісник Чернівецького університету. – 2011. – Випуск 559. – С. 118-122.
15. Новгородський Р. Корекційно-виховна робота в пенітенціарній установі для неповнолітніх (з досвіду прилуцької виховної колонії). / Р. Новгородський. // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2013. – № 1(7). – С. 77-79.
16. Новікова К. М. Психологічні особливості злочинця з насильницькою спрямованістю / К.М. Новікова // Юридична психологія. – № 1. – 2015. – С. 198-206.
17. Овчаренко Н.И. Юридическая деонтология. Учебник / О.Ф. Скакун, Н.И. Овчаренко. – Харків: Основа, 1999. – 280 с.
18. Попович О. В. Соціально-психологічна характеристика особистості злочинця / О.В. Попович // Часопис Київського університету права. – №2. – 2012. – С. 313-316.
19. Пчеліна О. В. Причини та умови, що сприяють учиненню економічних злочинів / О. В. Пчеліна [електр. ресурс]: irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?.
20. Смаль І. В. Організована економічна злочинність: криміналістичний аспект / І. В. Смаль // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – № 21. – 2009. – С. 125-131.

21. Собчик Л.Н. СМІЛ. Стандартизированный многофакторный метод исследования личности / Л.Н. Собчик. – СПб.: Речь, 2003. – 219 с.
22. Сова М. Динаміка психічних станів осіб, які відбувають кримінальне покарання в місцях позбавлення волі. / М. Сова, Т. Соловей // Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України, серія: психологічні науки. – 2016. – № 1(3). – С.210-219.
23. Типові посадові обов'язки психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора. Затверджено Наказом Міністерства юстиції України 04.11.2013 № 2300/5 {Із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 100/5 від 17.01.2017}. [електр. ресурс]: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1866-13/paran4#n4>.
24. Ходанович О.В. Сучасні проблеми судово-психологічної експертизи неповнолітніх / О. В. Ходанович. // Вісник Академії адвокатури України. – 2014. – Том11. – число 3(31). – С. 170-178.
25. Чаплинська Ю.А. Слідчий експеримент (організаційний аспект). / Ю.А. Чаплинська // Криміналістичний вісник. – 2013. – №1 (19). – С. 43-48.
26. Чаплинський К. О. Підготовка до очної ставки як необхідна умова якісного проведення слідчої дії / К. О. Чаплинський // Форум права. – 2011. – № 2. – С. 947–952 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-2/11ckorcd.pdf>
27. Черновський О.К Психологічна компетентність судді у практичній діяльності / О.К. Черновський // «Вісник Вищої ради юстиції». – № 2 (6). – 2011. – С. 14-18
28. Черновський О.К Психологічні особливості особистості потерпілого у кримінальному процесі / О.К. Черновський // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – № 2. – 2013. – С. 220-235.

Інформаційні ресурси

Юристам - Електронний каталог НБУВ <http://irbis-nbuv.gov.ua/>